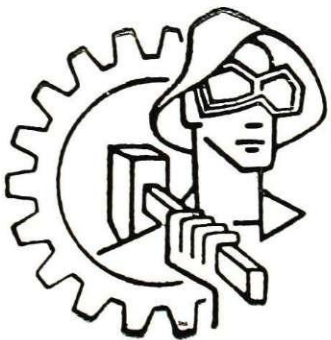
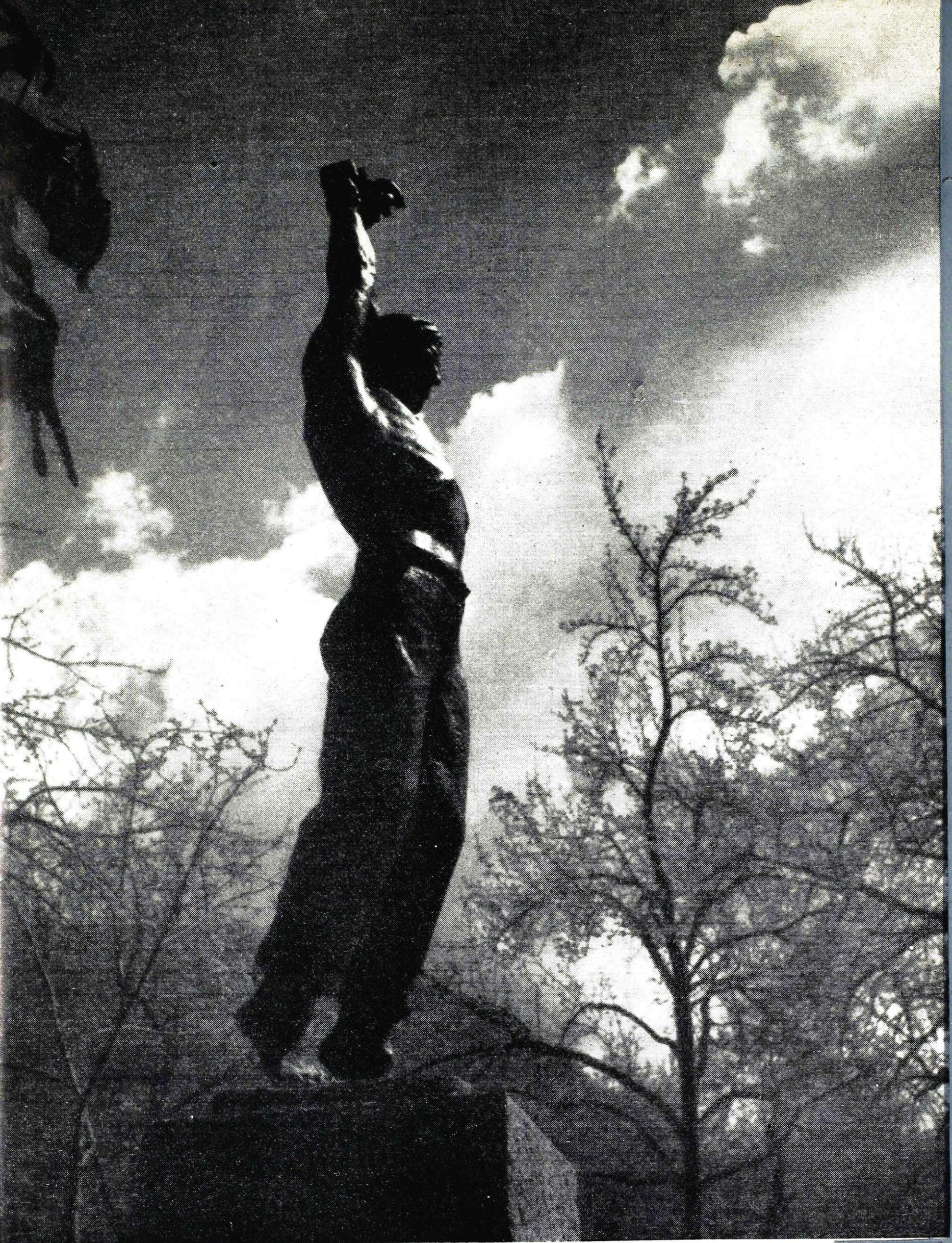

1956

11

ŽELEZAR

Vesti

PREKLIC

Preklicujem in obžalujem neresnične očitke in žalitve, ki sem jih izrekel o tov. Kocjančič Stanokotu, prvoborcu in spomeničarju, delavcu iz valjarne 2400, in to dne 30. junija 1956 v gostilni pri Konjiču na Javorniku. Tov. Kocjančiču se prav lepo zahvaljujem, da je odstopil od tožbe.

Kisovec Anton, Javornik I

DELOVNEMU KOLEKTIVU PROMETNEGA ODDELKA

Podpisani Koprivec Slavko, zaposlen v prometnem oddelku Železarne Jesenice, se iskreno zahvaljujem sindikalni organizaciji, kakor tudi vsem sodelavcem, ki so mi nudili potrebno pomoč ter z menoj sočustvovali ob moji težki nezgodi.

premičnik na prometnem oddelku.

Koprivec Slavko,

PREKLICI

Preklicujemo veljavnost izgubljenih izkaznic za vstop v Železarno, glasečih se na sledeča imena:

Talar Jože, martinarna, Jesih Andrej, Javornik I, Vene Ludvik, cevarna, Kunčič Peter, livarna, Vertl Ratko, opekarna, Pantar Fani, jeklovlek, Vidic Emil, siva livarna, Bečanovič Ivica, mehanična delavnica.

ZAHVALA

Ob tragični in nenadomestljivi izgubi našega moža in očeta

JOZETA SLIVNIKA

se zahvaljujemo sindikalni organizaciji ter obratovodstvu valjarne 2400 za izkazano pomoč. Zahvaljujemo se gradbenikom iz Hrušice in Javornika ter pevcem za žalostinke, govornikom za poslovilne besede ter darovalcem pomoči, cvetja in vencev, kakor tudi vsem, ki so pokojnika spremili na njegovi zadnji poti.

Zalujoča žena in otroci

POPRAVEK

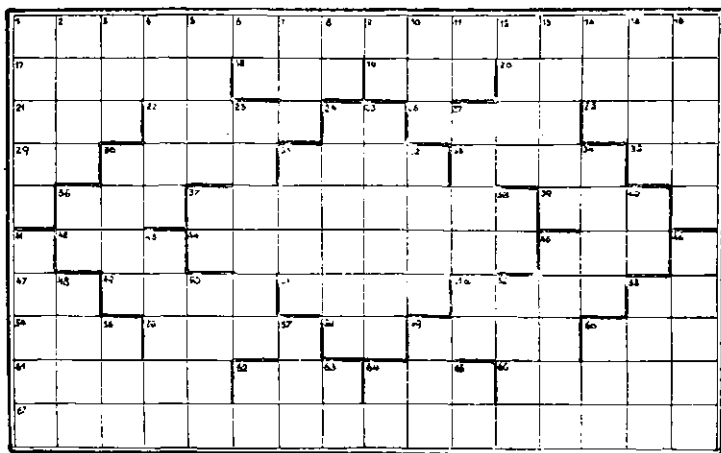
V zadnji številki našega lista, je pri zahvali Amalije Zen pomotoma izpadlo ime primarija dr. Hafnerja iz jeseniške bolnišnice in bi se moral drugi odstavek pravilno glasiti:

Posebna zahvala dr. Hafnerju ter strežnemu osebju kirurškega oddelka za vso pozornost in pomoč v času njene bolezni.

REŠITEV KRIZANKE

Vodoravno: 1. ožina, 6. ladja, 10. Verovšek, 12. en, 13. oča, 14. ata, 15. ika, 16. jl, 17. ole, 18. hoim, 19. ja, 21. Adi, 23. no, 24. sami, 25. NRS, 26. VS, 28. prt, 29. ajs, 30. slā, 31. on, skakalec, 35. atika.

Navpično: 1. ovoj, 2. žebljarna, 3. ire, 4. no, 5. Avala, 6. Lea, 7. ok, 8. Jeklovlek, 9. Anam, 11. štednja, 15. ion, 20. Ant, 22. Irska, 24. spoj, 30. sla, 32. SK, 33. AT.

Križanka „29. november“

Vodoravno: 1. in 67. vskljik ob 29. novembru, 17. južni sadež, 18. domača žival, 19. sredstvo za šivanje, 20. vrsta dolgorepe papige, 21. agregatno stanje vode, 22. mestece v Sremu ob Donavi, 24. predzadnji soglasnik in predzadnji samoglasnik abecede, 26. prometna naprava, 28. osebni praznik, 29. skupina vasi pod Krimom, 30. gizdalin, nadutež, domišljavec, 31. blagajna, 23. dojem, občutek, 35. pogojna oblika pomožnega glagola, 36. kača velikanka, 37. pripadnik jugoslovanskega naroda, 39. srbska vprašalnica, 42. naselje, 44. velikani, orjaki, 45. del obraza, 47. pripovedna pesnitev, 49. malajska božjast, 51. število, 51. tovarna športnega orodja na Gorenjskem, 53. slovenski tednik, 54. okrasni ptič, 56. predstojnik samostana, 58. okrajšava za »Tovarniški Komitet«, 59. pogumen, nerstrašen, 60. vse (srbohrvatsko), 61. vzeti s klina, 62. posebna pozicija pri šahu, 64. obrat naše Železarne, 66. posmeh, 67. glej 1. vodoravno.

Navpično: 1. zidarski delovodja, 2. ustanovitelj velike ruske države, 3. del stavbe, 4. ruska reka, ki se zliva v Belo morje (severna), 5. majhen plug, 6. kratica za »AUTONOMNA POKRAJINA«, 7. stoletje, 8. kratica za »Delavski svet«, 9. števnik, 10. čistilni prašek, 11. latinski veznik, 12. ženin oče, 13. levi pritok sibirske reke Ob, 14. gol, slečen, 15. skupno me za telesne notranje organe, 16. urim, vežbam, 23. odelo, 24. zavedanje, zaveda, 25. stavčni člen, 27. usahnem, zgubim svežino, 30. pritok Save na Gorenjskem, 31. prometno sredstvo, 32. pokrajina v Zadnji Indiji, 34. mesto na polotoku Pelješac, 36. druga in 21. črka abecede, 37. okrajšava za »starejši«, 38. začetnici priimka in imena največjega slovenskega pisatelja, 40. središče vrtenja, 41. okužba, zastrupitev, 43. tvar, materija (množina), 45. nepopolen zlom kosti, 46. uslužbenec oddelka za ekonomsko analizo (tehnik, Milam...), 48. čebelji dom, ulj, 50. pijan, omamljen od pijače, 52. zale, krasne, 53. čir, tur, 55. cel, popoln, 57. okrajšan naziv mariborske tovarne avtomobilov, 59. število, 60. pripadnik slovenskega naroda, 62. osebni zaimek, 63. krajevni zaimek, 64. osebni zaimek, 65. začetnici priimka in imena vodje konstrukcijskega biroja.

ŽELEZAR - GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA ŽELEZARNE JESENICE ○ NOVEMBER 1956 - ŠT. 11 - LETO 5

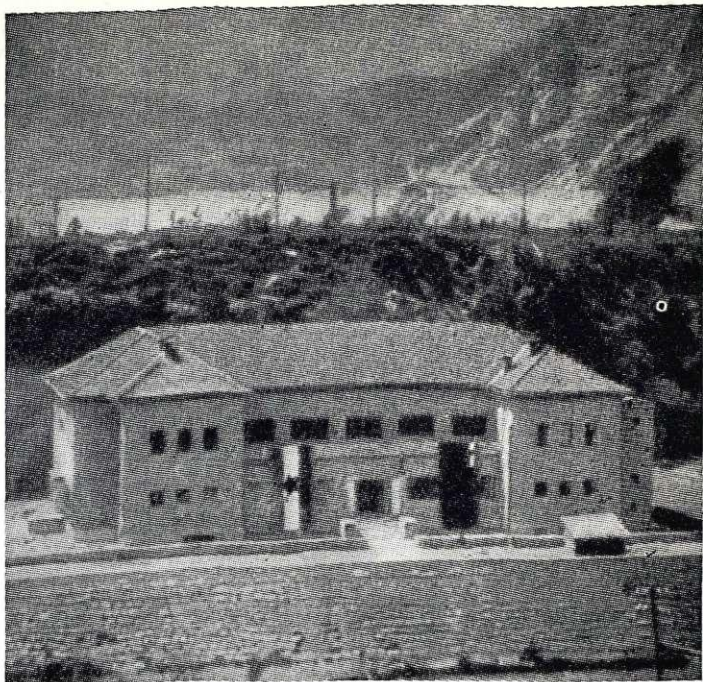
Izdaja tovarniški odbor Sindikalne podružnice ZJ / Ureja uredniški odbor / Odgovorni urednik: Janko Burnik, Obrtniška 31 / Naslov uredništva: Uredništvo »Železarja« Tehniški muzej Železarne Jesenice. Tel. 422. - Dopise in fotografije pošiljajte na naslov uredništva do vsakega 10. v mesecu. - Rokopisi se ne vračajo. / Tiskala tiskarna »Gorenjski tisk« v Kranju. / Klišeje izdelala klišarna »Gorenjskega tiska« v Kranju.

Na ovitku: Spomenik talcem v dolini Drage pri Begunjah. — Foto: Slavko Smolej.

Dom AVNOJ-a v Jajcu,
kjer je bilo pred trinajstimi leti
drugo zasedanje

Bine Kobentar:

29. november naš praznik

Za praznik nove Jugoslavije bodo v naših mestih zagrmeli topovi, salve bodo izstreljene na čast velikega zgodovinskega dne. Naši topovi bodo oznanjali moč in slavo naše domovine, ne pa vojne in razdejanja, kar nas je v zadnjem času v svetu vznemirilo.

Praznovanje obletnice ustanovitve nove Jugoslavije je za nas posebno pomembno zato, ker se z vsakim letom bolj potrjuje ostvareitev nove Jugoslavije kot zgodovinska nujnost, ki izhaja iz objektivnega stvarnega razvoja marksistične trditve, da se mora kapitalistična izkoriščevalska družbena ureditev umakniti novi socialistični ureditvi. Vendar to ne brez boja. In v tem boju se je porodila demokratska federativna Jugoslavija.

Prav je, da se ob taki pomembni obletnici, kot je ustanovitev nove države, ozremo na zgodovinsko in znanstveno utemeljene pojave in dogodke, akcije in ukrepe, ki so v vsej svoji vsebini in na vsej svoji polti imeli značaj revolucionarne preobrazbe družbenega reda.

Že pred drugo svetovno vojno so v naši domovini napredne sile izražale močne težnje po likvidaciji izkoriščevalskega kapitalističnega režima. Komunistična Partija je vzgajala in mobilizirala svoje člane in vplivala na javno mnenje delovnih ljudi v pripravljenosti za boj zoper krivični družbeni red.

Okupacija ni samo pospešila razpad starih organov oblasti in propad državnega sistema stare Jugoslavije, ampak je tudi pogojila še silnejši razmah svobodoljubnih sil, ki so se v boju zoper okupatorja in kvislinške organizacije borile za pravice delovnega človeka, za pravičnejši družbeni red, kot ga je vzdrževala stara Jugoslavija.

V boju za delavske in človečanske pravice, v boju zoper okupatorja in njegove pomagače, v boju za enakopravnost in sožitje narodov, v boju zoper šovinizem in socialne krivice, so nastajali novi odnosi med ljudmi in tudi novi organi, ki so zastopali in izvrševali voljo ljudstva in njihovo pravico.

AVNOJ je bil v svojem začetku političen organ, ki je pospešil velikanski razmah narodnoosvobodilnega boja in združil napore narodnoosvobodilnih odborov. V AVNOJ so bili zbrani predstavniki vseh narodnosti, političnih in verskih struj, ki so se v svojem delu in zadržanju izkazali kot zvesti borci za narodno osvoboditev, ker so prestali vse preizkušnje in so se poleg Vrhovnega štaba NOV in POJ, kot vrhovnega vojaškega vodstva postavili na čelo množic kot politično predstavništvo.

Zgodovinski dogodki znotraj narodnoosvobodilnega gibanja in tudi dogodki v svetu med prvim in drugim zasedanjem AVNOJ so pokazali potrebo po ustanavljanju takih ljudskih organov — predstavniških, zakono-

dajnih in izvršnih, ki so sposobni premagati vse težave in dostojno predstavljajo narode Jugoslavije, tako v državi sami, kot tudi izven nje, ki so sposobni preprečiti vsak poizkus in so onemogočili uresničenje teženj, za katere je naše ljudstvo že do takrat in še kasneje prelilo toliko krvi v veliki osvobodilni borbi. Potrebno je bilo, da je AVNOJ res postal najvišje zakonodajno in izvršno telo narodov Jugoslavije in da se je ustanovil NKOJ — izvršni organ v obliki vlade, ki je bil sposoben voditi vse posle, ki jih mora opravljati prava ljudska vlada.

Drugo zasedanje AVNOJ je v celoti izpolnilo to nalogo. V deklaraciji in v treh odločbah so potrjena glavna in osnovna načela o vrhovnem zakonodajnem izvršilnem predstavniškem telesu Jugoslavije in o Nacionalnem komiteju osvoboditve Jugoslavije kot začasnih organih vrhovne ljudske oblasti v času vojne, odvzem pravic stari vladi v emigraciji in o graditvi nove Jugoslavije po federativnem načelu.

29. november je prišel v zgodovino narodov Jugoslavije in v svetovno zgodovino zaradi pomembnosti odločitev na II. zasedanju AVNOJ.

Vse nadaljnje delo za izgradnjo oblasti in za utrjevanje zakonitosti ter razmah boja dokončne osvoboditve je potrdilo pravilnost in zgodovinsko utemeljenost ukrepov in odločitev AVNOJ. Vse kar je bilo storjeno v znamenju boja za osvoboditev, za novo oblast, za pravico in lepše življenje, je dobilo trajno obliko in neomajno trdnost.

Razmerje sil v svetu se stalno spreminja. Tudi Jugoslavija je z bojem svojih narodov prispevala k temu, da so se sile napredka, sile, ki težijo k miru in demokraciji, povečale in konsolidirale. Od vseh začetkov ustvarjanja nove Jugoslavije je bilo jasno, da bo nova Jugoslavija demokratična in bo na strani naprednih sil. Ker nam je uspelo, da smo na znotraj uveljavili najnaprednejše politične in ekonomske smotre in s tem razvili progresivne sile v vsej formi in obsegu — kar pomeni velik napredek na določeni stopnji razvoja — smo se lahko v svetovnem merilu uvrstili med sile, ki veliko pomenijo za nadaljnji razvoj človeštva v premagovanju progresivnih sil zoper reakcijo, agresijo in mračnjaštvo.

Nova Jugoslavija je na svoji poti razvoja od časov prvih organov ljudske oblasti pa do danes prešla vrsto problemov in nalog, ki so izvirali iz podedovanega stanja stare Jugoslavije, iz vojnega razdejanja in iz teženj delavskega razreda po dejanski oblasti in uresničenju idealov delovnih ljudi. Nacionalizacija in agrarna reforma, boj za napredno zakonodajo, ustvarjanje temeljev za moderno socialistično gospodarstvo, krepitev obrambne sposobnosti naše domovine in vse ostalo — to so bili akti, ukrepi in akcije, ki so jih izvedli organi oblasti. V polni meri so bile pri vsem tem soudeležene široke ljudske množice. Oblast je povezana z ljudstvom, ker iz ljudstva izhaja. Bratstvo in enotnost ni le parola, ampak živa sila, ki se je pretvorila v tvorno dejstvo — izraženo v ogromnem doprinosu naših ljudi pri izgradnji domovine in oblasti. Odpravljane razlik v stopnji razvoja posameznih pokrajin naše domovine je preizkušnja našega patriotizma in socialističnega načela enakopravnosti narodov. V Jugoslaviji smo ta načela uresničili in se borimo, da bodo tudi v svetovnem merilu uresničena.

Razglasitev republike ni bil slučajen akt, ampak rezultat boja narodov Jugoslavije, katerim republika pomeni edino možno, zaželeno in odgovarjajočo obliko države, ki v polni meri jamči pravice delovnih ljudi, njihovo oblast in možnost nadaljnega razvoja v socializmu. Republika našim narodom ni bil in ni upravni pojem, temveč simbol ljudske volje, svobode, demokracije in konec izkoriščanja.

Praznujmo 29. november — Dan republike v znamenju enotnosti narodov Jugoslavije, v skupnem prizadevanju za dokončno uresničenje načel socialistično družbene ureditve. Naj se izkaže patriotizem in herojstvo vsakega posameznika, kot tudi volja in sposobnost naših organov oblasti in družbenega upravljanja, kajti na tej osnovi bomo nadalje krepili socialistične pozicije, katerih rojstvo slavimo 29. novembra. Nova Titova Jugoslavija, ki je kljub vsem težavam, nasprotovanjem in zaprekam ustvarila največ, kar se je v danih pogojih in razmerah dalo uresničiti, mora tudi v bodoče z detom in prizadevanjem predstavljati napredno socialistično silo, kajti razvoj sveta gre v smeri socializma.

Vsem bralcem čestitamo k Dnevu republike

Uredništvo »Železarja«

PADLI SO ZATO, DA BOMO MI LEPŠE IN SREČNEJŠE ŽIVELI

1. november je dan v letu, ko se ljudje po vsem svetu zbirajo na pokopališčih. Tega dne so misli vseh ljudi pri umrlih svojcih. Po drugi svetovni vojni je teh svojcev še veliko več, saj je štiriletna borba za svobodo terjala od naših narodov več kakor poldrugi milijon najboljših sinov in hčera. Vsako leto se na Dan mrtvih zbirajo obiskovalci tudi ob partizanskih grobiščih, osamljenih grobovih žrtev fašističnega nasilja, ki ležijo razmetani širom po naši zemlji. Naše misli so na ta dan tudi pri tisočih delavcih, ki so v kapitalističnih deželah izgubili svoja življenja zaradi koristi izkoriščevalcev, ki dopuščajo, da delavci za njihove „profite“ opravljajo svoje delo pod najtežjimi pogoji. Tisočerin nesrečnim delavcem se je sredi letošnjega poletja pridružilo več kakor 260 rudarjev iz belgijskega rudnika Macinél itd. Letošnji 1. november ima še poseben pomen v zgodovini, saj so prav v tem času začeli z letalskimi napadi na egiptovsko ljudstvo. Prav v teh dneh so se odpirali številni novi grobovi na bližnjem Vzhodu, nove grobove pa so izkopali tudi na Madžarskem za žrtve krvavih dogodkov. Vse to je dalo letošnjemu 1. novembru še bolj turobno sliko. Teh nekaj besed smo zapisali zato, ker smo imeli tega dne edino skupno željo, da bi se ohranil prepotraben mir v svetu in da bi ljudi, ki se tako radi ukvarjajo s podivjanimi napadi na miroljubno ljudstvo, vendar srečala pamet, da ne bi dopuščali prelivanja krvi in odpiranja novih številnih grobov.

Kakor vsako leto, tako so bile tudi letos spominske svečanosti na grobovih talcev v Begunjah in v dolini Drage, vsepovsod tam, kjer stojijo spomeniki padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja. Tokrat so bile okrašene tudi spominske plošče, za kar je poskrbela organizacija Zveze borcev. Tako je tudi prav. Naša dolžnost je in bo tudi v bodoče, da ohranimo spomin na milijone

žrtev minule vojne, kakor tudi žrtev dela po vsem svetu, ki so padli in umrli zato, da bi mi in naši poznejši rodovi lepše in srečnejše živeli.

Oton Zupančič:

Grobovi tulijo ...

Ti krepka pest — tvoj meč je blisk žareč —
šume in tulijo razpokani
kot nenasitna žrela, zevajoča
v polnočni mrak... Kaj hočete od nas?

Imeli smo ljudi — v poljani cvet,
imeli smo jih — vrhu gore hrast,
imeli smo jih — dali smo jih vam —
kaj hočete, grobovi, še od nas?

Grobovi tulijo ...

vtinci črni vstajajo iz njih
in kot vampirji se vijo po zraku
in žrtev iščejo z bodečimi očmi.
Okoli ti plameneče — kam si se
zagledalo? Kaj hrepeniš v daljine,
v jasnine vedre! Sanjaš nadoblačno
razkošno luč?... Grobovi tulijo!

Ti krepka pest — tvoj meč je blisk žareč —
ko seka rane, poje melodijo
svetlo in zmagovito skozi noč —
obstoj, obstoj — grobovi tulijo!

Uporne prsi ve, ki dihate
svobodni zrak, srce kipeče,
ki biješ, da te sluša milijon,
trpeči milijon — čuj, sodba ti
je pisana: grobovi tulijo!

Dokler ne pade zadnje jasno čelo,
ki lesketa na njem se večnostni poljub,
grobovi tulijo ...

delovne sile v naši Železarni

Delavski svet v naši tovarni razpravlja na svojih zasedanjih o važnih problemih. Posebno velja to za zadnjih šest zasedanj, ko so bile na dnevnem redu razprave o proizvodnji, tarifni politiki, o strokovnih šolah itd. Zadnje zasedanje, ki je bilo dne 25. 10. 1956 v veliki dvorani Delavskega doma pri Jelenu, pa je bilo še posebej zanimivo. Dnevni red zasedanja je bil zelo obširen, osnovni problemi dela tega zasedanja pa so bili izpolnitev letošnjega proizvodnega plana, vprašanje delovne sile itd.

Poročilu komisije za družbeni plan, ki ga je podal tov. Globočnik, je sledila razprava, ki je močno razgibala zasedanje in so člani DS začeli razpravo o pomanjkanju delovne sile v naši železarni.

Problem pomanjkanja delovne sile v našem podjetju postaja vse večji. Iz poročila, ki ga je s tem v zvezi dal tov. Brun, šef personalnega oddelka, je razvidno, da je temu res tako. V zvezi s tem, tako je dejal tov. Brun, se postavlja v ospredje vprašanje fluktuacije delovne sile. Tak problem smo imeli v naši železarni že pred leti, nato se je položaj nekoliko izboljšal, letos pa ta zadeva kaže zopet slabše. Ze omenjena fluktuacija delovne sile se je povečala v letošnjem letu iz več razlogov. Eden izmed teh je, da številni delavci odpovedujejo delovno razmerje v našem podjetju zaradi tega, ker jim druga podjetja v bližnji in daljni okolici nudijo boljše delovne pogoje. Vedeti je treba, da je to vprašanje v zvezi z vrsto drugih vprašanj, ki pa so tudi važna in v nemajhni meri vplivajo na odhajanje delavcev iz podjetja. Predvsem je treba vedeti, da so kapacitete kadrovskih, oziroma samskih domov polno izkoriščene, na Jesenicah pa bi potrebovali nova stanovanja, ker le tako bi lahko omogočili stalnost bivanja mlajših delavcev, kakor tudi srednjega strokovnega kadra, ki ga v našem podjetju prav tako v vedno večji meri primanjkuje.

Vprašanje delovne sile je posebno problematično na prometnem oddelku. V tem obratu iz dneva v dan primanjkuje premikačev. Kakor je povedal član DS, tov. Ciril Trilar, je normativ premikalnega osebja v tem obratu 120, dejansko pa to naporno službo opravlja le 63 premikačev, torej polovico manj. Obstoja nevarnost, da bo treba umakniti 3 lokomotive, s čimer pa bi trpela proizvodnja. Govornik je v nadaljevanju

govoril še o problemih okrog prometne šole, kjer imajo tudi precej težav, nerešeno pa je ostalo vprašanje plač za premikalno osebje na prometnem oddelku. Poleg navedenih vprašanj bo treba urediti tudi nabavo enotnih čepic, zato pa bo treba najti potrebna denarna sredstva.

V razpravi okrog premikačev je sodelovalo več članov DS, glavni direktor tov. Kristan pa je pojasnil, da je že razpravljal o tem vprašanju s predstavniki železnice. Pri razgovoru se je pokazalo, da ima premikalno osebje pri našem podjetju večje tarifne postavke kakor pri železnici, razlika je samo v tem, ker pri železnici dobivajo še delovno obleko in prosto vožnjo. Pomanjkanje delovne sile bo treba reševati v okviru same tovarne, to se pravi, poiskati bo treba mlajše ljudi iz ostalih obratov, ki bi imeli veselje do premikanja na prometu, s tem pa bi to pereče vprašanje rešili.

Tov. Jasnič je govoril o problematiki naših samskih domov, ki prav gotovo ni rožnata. Stanje, kakršno vlada v samskih domovih, več ali manj negativno vpliva na razpoloženje in življenje delavcev in zato tudi ni nič čudnega, če mlajši delavci zapuščajo podjetje, kajti drugod imajo to vprašanje urejeno bolj solidno kakor v našem podjetju.

Kakor smo že omenili, je bilo na tem zasedanju govora o izpolnjevanju proizvodnih nalog v letošnjem letu. Iz poročila, kakor tudi iz same razprave na zasedanju je bilo razvidno, da je naše podjetje doseglo proizvodni plan s 74% v odnosu na celotni družbeni plan, prav tako pa so izgledi za 100% izpolnitev letošnjega proizvodnega plana, kar pa je seveda v precejšnji meri odvisno od tega, ali bodo naši obrati imeli do konca letošnjega leta zadosti potrebne energije.

Delavski svet je obširno obravnaval tudi izpolnjevanje finančnega plana, govora pa je bilo tudi o premijah, kjer se je stvar nekoliko zavlekla. Tov. Stanko Ravnik je pojasnil zadevo glede izplačevanja premij, da je bilo v zadnjem času pri tem nekoliko težav, ker je komisija za plače zavrnila naš premijski pravilnik, opozoril je tudi na ekonomski faktor, poudaril pa je, da ko bodo popravljene nedostatk v premijskem pravilniku, da se bo začelo z rednim izplačevanjem premij.

Obširna in hkrati zanimiva diskusija je bila tudi na poročilo organizacijske komisije. V zvezi s to točko dnevnega reda je bilo govora o štipendiranju. Za leto 1956/57 se predvideva štipendiranje 13 študentov in sicer 4 za TVS, met. oddelek, 4 za strojni oddelek, po enega za elektrotehnični in fizikalno-kemični oddelek in 3 za ekonomsko fakulteto. V ta namen bomo potrebovali 156.000 dinarjev.

V zvezi s poročilom organizacijske komisije je bilo govora tudi o najemu posojila v višini 15.000.000 dinarjev. Ta denar bo porabljen za nakup gradbenega materiala pri gradnji enajstega stanovanjskega bloka na Plavžu.

Pred zaključkom šestega zasedanja delavskega sveta so člani DS poslušali še poročilo o delu komisije za popis delovnih mest. Predsednik te komisije, tov. Jasnič Dante, je poročal delavskemu svetu, da je bilo do dneva zasedanja popisanih 500 delovnih

mest uslužbencev in ca. 100 mest delavcev. Tov. Jasnič je zahteval večjo pomoč komisijam, ki se bavijo s popisom delovnih mest z motivacijo, da komisije spričo sedanje situacije niso v stanju, niti fizično niti strokovno, opraviti tega popisa. Tov. Jasnič je prav tako opozoril na nedavni sklep, ki je bil v zvezi s popisom delovnih mest v podjetjih sprejet na Udruženju jugoslovanskih železarn. Na tem posvetu je bilo sklenjeno, da bodo tista podjetja, ki bodo analitski popis delovnih mest opravila do 31. 3. 1957, lahko začela z izplačevanjem po novem načinu že s 1. 1. 1957. Kakor kaže sedanja situacija, bi komisija lahko opravila popis delovnih mest uslužbencev do kraja novembra, do konca letošnjega leta pa bi opravila še popis delovnih mest delavcev, tozadevni elaborat pa bi uredila do 1. marca 1957.

Po zaključeni razpravi je delavski svet sprejel vrsto sklepov, ki jih objavljamo v celoti.

SKLEPI VI. rednega zasedanja Delavskega sveta Železarne Jesenice z dne 25. oktobra 1956

I. Potrdi se poročilo komisije za družbeni plan o izpostavitvi plana od 1. 1.—30. 9. 1956 ter v zvezi z njim naslednji sklepi:

1. Sklepi v poročilu komisije za izvrševanje plana v I. polletju so še vedno aktualni in je potrebno podvzeti vse za njih realizacijo.

2. Tehnični sektor se zadoljuje, da poroča Delavskemu svetu o uspehih in rezultatih enomesečnega poizkusnega obratovanja visokih peči po varianti B.

3. Tehnično vodstvo podjetja naj kritično pregleda stanje ogrevalnih peči (potisna peč, žična valjarna in lahkih prog Javornik, normalna peč 2400) in predlaga za ta problem ustrezne rešitve, kakor tudi za problem pogona turbine lahkih prog na Javorniku. O predlogu rešitve teh problemov naj na enem izmed prihodnjih zasedanj poroča DS.

4. Personalni oddelek Železarne mora oskrbeti potrebno delovno silo.

5. Poizkuša naj se urediti vprašanje dobav električne energije s strani DES, kakor tudi čimprej preurediti gotove kotle na dodatno kurjavo s premogom. Nabavna služba naj zagotovi potrebni premog za naše kalorične centrale.

6. Za ustvarjanje planskih nalog je nujno povečati delovno disciplino v pogledu čimboljšega izkoriščanja delovnega časa ter

znižanja izostankov. Za rešitev tega problema se zadoljujejo obratovodstva v povezavi z obratnimi DS, ki naj na svojih mesečnih sestankih o tem razpravljajo.

7. Delavski svet apelira na vsa grupna vodstva in obratovodstva, da v danih pogojih izkoristijo vse za realno doseglo plana.

II. Potrdi se poročilo finančno-ekonomsko komisije o pregledu izvršenja finančnega plana od 1. 1.—30. 9. 1956 in s tem v zvezi naslednji sklepi:

8. Za pripravo elaborata za ceno rude s strani podjetja sodelujejo tov. gl. direktor Kristan, tov. ing. Lah in tov. ing. Pehar Alojz.

9. Prek operativnih organov naj se doseže čimvečje sodelovanje raznih sektorjev dela, ki bistveno vplivajo na potek proizvodnje.

10. DS odobrava politiko komerciale, da se proste kapacitete, dosežene s predčasno izvršitvijo naročil, obremene v preostalem času za naročilo za I. 1956.

11. Predlog glede odpisa inventurnih razlik se sprejme. Manjko vrtnih strojev (2) v konstrukcijski delavnici se krije iz fonda za plače nad tarifnim pravilnikom in se ob koncu leta prenese na rezervni sklad, v kolikor bo ta sproščen, drugače pa na fond svobodnega razpolaganja.

III. Potrdi se poročilo komisije za vzdrževanje in s tem v zvezi naslednji sklepi:

12. Odobri se v celoti revidiranje programa iz amortizacijskega fonda dela za zamenjavo in dela za vzdrževanje v vrednosti dinarjev 133.055.115.— (Priloga I.).

13. Odobrijo se novi predlogi za koriščenje fonda vzdrževanja in zamenjave v višini 230.496.647 din (Priloga II.).

14. Odobri se spisek del in nabav iz fonda prodanih osnovnih sredstev v vrednosti din 38.411.578.— (Priloga III.).

15. Odobri se prodaja barake Direkciji jugoslovanskih železnic Zagreb za knjigovodsko vrednost 377.604 din (Priloga VI.).

16. Odobri se likvidacija osnovnih sredstev v vrednosti 33.435.666 din s pripombo, da sekretariat vodi evidenco o prodaji pisalnih strojev, kateri naj se po možnosti prodajo društvenim organizacijam. (Priloga VII.).

17. Odobri se povišanje letošnje tranše od 33.000.000 din za + 15.000.099 din za gradnjo XI. bloka na to, ker je Narodna banka ta sredstva ponudila.

IV. Potrdi se poročilo organizacijske kadrovske komisije in s tem v zvezi naslednji sklepi:

18. Za štipendiranje visokošolcev na TVŠ (13) se odobri 156.000 din. Za potrebe knjigovodskega tečaja se odobri 50.000 din.

Sklene se, da se skupni znesek 206.000 din za štipendije izplača iz fonda plač nad tarifnim pravilnikom in se ob koncu leta ta znesek prenese na rezervni sklad v kolikor bo ta sproščen, drugače pa na fond svobodnega razpolaganja.

19. Sprejme se predlog organizacijske komisije o spremembi normativa delovnih mest v gradbenem oddelku in Javorniku III.

Dosedanji normativ gradbenega oddelka

Dosedanji normativ gradbenega oddelka je bil 331 delavcev

Novi normativ gradbenega oddelka je 232 delavcev

Dosedanji normativ Jvk. III. gradbena stroka 33 delavcev

Novi normativ Jvk. III. gradbena stroka je 76 delavcev

20. Kape za prometno osebje se nabavi s tem, da direkcija poskuša ukreniti vse, da gredo stroški za nabavo istih na materialne stroške, v kolikor to ne uspe, se bremeni fond za svobodno razpolaganje oziroma fond za plače.

21. Uprava podjetja naj poskuša izposlovati, da dobi prometno osebje iste uniforme kot železničarji, s pogojem, da gredo ti izdatki na materialne stroške.

22. Organizacijska komisija pri DS naj prouči stanje premikačev in naj izdelata konkretni predlog za Upravni odbor in Delavski svet.

23. Uprava podjetja naj ukrene vse potrebno, da komisija za analitično oceno delovnih mest izvrši svojo nalogo v postavljenem roku.

ČLOVEK in delo

V našem stoletju, ko pridobiva delo pri družbi vedno bolj tisti pomen in vrednost, ki mu pripada, pričanja znanost opazovati in proučevati tudi človeka v procesu dela. Da se je znanost začela s tem baviti šele sedaj, je posledica tega, ker poprejšnje oblike in načini dela tega niso zahtevali. Razvoj industrije, številne vojne in ostali konkurenčni boj med posameznimi proizvajalci pa je zahteval čim popolnejši in seveda tudi čim cenejši način izdelave. Vse te, bolj in bolj komplicirane in mehanizirane naprave pa so zahtevale tudi sposobnejšega, bolj večjega delavca.

Razvita industrija je zahtevala in tudi nudila ugodne pogoje za nastanek znanosti o delu, katera danes obsega fiziologijo dela, higieno dela, znanstveno organizacijo dela, statistiko dela, industrijsko psihotehniko, sociologijo dela, psihologijo dela itd. Posebna veja te znanosti proučuje, kako doživlja človek delo ter vzroke in posledice tega doživljanja. Izkušnja je namreč pokazala, da tako proučevanje koristi industriji, človeku in družbi ako se potem izkoristijo spoznanja o psihičnih lastnostih človeka za ugotovitev najugodnejših odnosov v procesu proizvodnje med človekom in sredstvi za proizvodnjo glede na praktično udeleževanje. Prilagajati je treba tudi delovno okolje in delovne naprave človekovim telesnim in duševnim lastnostim in zmogljivostim, ker samo takrat lahko dosežemo najboljše rezultate ob najmanjši izgubi človeške energije in ob največji varnosti za človeka. Prilagoditi pa je treba tudi človeka delu, orodju in napravam, kar se skuša doseči s pravilno izbiro ljudi za določeno delovno mesto. Mnogo bolje pa je, če si mlad človek že sam izbere poklic glede na zmoglosti, ki jih ima, kar je namen poklicnega svetovanja.

To pa še ni vse, kar bi nam pomoglo, da bodo razpoložljiva sredstva in človekova dejavnost smotrno izkoriščeni. Če imamo

Medtem, ko že leto dni obratuje mehansirana proga valjarne tanke pločevine, pa gradbeni delavci opravljajo gradbena dela, ki so namenjena dograditvi nove lužilnice in pocinkovalnice ter hladni valjarni tanke pločevine. Kljub težavam so dela lepo napredovala, na mestu, kjer so bile pred dobrim letom zastarele naprave nekdanje valjarne tanke pločevine, pa so že temeljni za novo progo ter žarilne peči in druge naprave. V posebnem oddelku pa že obratujeta dve banji, kjer delavci lužijo pločevino, šturce in platine. Brez dvoma bo obstojala precejšnja razlika med sedanjo staro lu-

žilnico ter pocinkovalnico in novim oddelkom, kajti v tem novem oddelku bodo naprave za luženje in cinkanje pločevine bolj izpopolnjene, oddelek sam pa bo tudi večji, z drugimi besedami povedano, v novi lužilnici in pocinkovalnici bodo imeli delavci boljše delovne pogoje. Dosedanji rezultati poizkusnega luženja so bili dobri, kljub temu, da so gradbena in montažna dela še v teku.

O samem poteku gradnje ter o tehnološkem procesu v teh novih oddelkih bomo poročali obširneje v eni izmed prihodnjih števil našega lista.

najbolj izbrane delavce, najmodernejše stroje in naprave, pa organizacija dela ni pravilno urejena in prilagojena ljudem, ki delajo v dotičnem podjetju, ne bomo dosegli zadovoljivih uspehov.

Isto se nam zgodi, ako ni pravih medsebojnih odnosov in vsled tega ni pravega odnosa do dela. Z objektivnimi metodami je danes že ugotovljeno, da osebno razpoloženje delavca bistveno vpliva na potek in uspeh dela. V kapitalističnih deželah menijo, da lahko izguba, ki nastane pri delu zaradi socialnega trenja in osebnih nezadovoljnosti naraste tudi na 30—40%. Važno je zato, da znamo ustvariti tam, kjer dela več ljudi skupaj, to pa je danes v vsej proizvodnji,

take grupe ali enote ljudi, ki imajo skupna stremljenja in se med seboj ujemajo. Tako bo gotovo manj trenj med njimi in lažje bo ustvariti pravičen odnos do dela. Zato je priporočljivo premišljeno razporejati ljudi glede na njihov značaj in lastnosti, prav tako pa tudi njih vzgajanje in usmerjanje.

Pomembno vlogo ima tu vodja. Ta mora biti pravi predstavnik podjetja, kjer je zaposlen. Znati mora razumeti želje, težave in potrebe svojih ljudi ter jih pravilno vskladiti z zahtevami proizvodnje. Vodilna oseba se mora zavedati, da ona lahko priredi določene činitelje tako, da se zanimanje za delo dvigne in razpoloženje zboljša. Prav tako mora vedeti, da majhna napaka zruši

delovno moralo, katero je potem zelo težko zopet vzpostaviti. Ugled, avtoriteta in zaupanje, ki ga uživa vodilna oseba, ji bo pomagal, da bo še lažje ustvarjala enotnost svojih ljudi in jo tudi stalno vzdrževala. Ta ugled in zaupanje pa mora uživati pri vseh ljudeh v podjetju.

Če delamo v taki grupi, potem nam delo ni odveč, postane nam vsakdanja zadeva, del nas samih. Tak delovni kolektiv bo imel tudi manj nesreč pri delu. Tu pač ne bo problema glede izvajanja varnostno-zaščitnih predpisov, saj jim bo že njihova medsebojna povezanost in skupna prizadevnost za isti cilj dala osnovo, da jih bo tudi pri težjih in nevarnejših delih preveval kljub vsemu nek občutek varnosti.

Ako to premotrino še z duševno-higien-skega stališča in pogledamo dobro prilagoje-nega človeka, ki z veseljem dela, ki se pri delu počuti zadovoljnega, ker se zaveda, da ga je sposoben opravljati, ker mu „delo teče“ vidimo, da tak človek mnogo lažje prema-guje prehodne depresije osebnega življenja, se bori s težavami, kakor pa oni, kateremu že delo samo ne gre od rok in se pri delu ne počuti srečnega. Tak človek ni prijeten niti v vsakdanjem, zasebnem življenju, lah-ko postane kritikant, toda ne konstruktiven: ker ni zadovoljen sam s seboj, mu ni všeč nobena stvar okrog njega. K vsaki stvari mora še nekaj pripomniti, kar vzbuja dvom v uspeh dela drugih.

Posledica človekovih notranjih čustvenih zapletljajev so lahko tudi nesreče pri delu, ali v lažji obliki tudi strah pred delom, ki lahko povzroči funkcionalne motnje v člo-veškem organizmu, katere ugotavlja in zdravi zdravnik, stroške zanje pa nosi družba, trpi pa tudi človek sam.

Smoter naše družbe je, imeti dobre delavce in si prizadevati za povečanje blaginje vseh ljudi. Vse to pa bomo dosegli, če bomo upoštevali tudi človeka, njegove zmožnosti, tako telesne kakor tudi duševne, saj človek se je danes izkazal za „najdragocenejšega“ med vsemi stroji, kljub vsej tehniki in mehanizaciji dela. Prevevati nas mora misel, da je vsa tehnika in mehanizacija zaradi človeka, da služi njemu, njegovim splošnim koristim, ne pa da človek postane oboževalec tehnike in mehanizacije v takem smislu, da bo pri tem preveč trpelo človekovo notranje rav-novesje in zdravje.

Človek je tvorec dela in koristnik dela. Zato so danes naporu strokovnjakov usmer-jeni k cilju, kako spraviti v sklad človeka in proces dela tako, da bo človek ob najmanj-šem trošenju energije, z največjo varnostjo zase, pri najboljši organizaciji dela, ustvaril čim več, pri tem pa se počuti tudi srečnega in zadovoljnega. V okviru svojega področja dela pa lahko vsak prispeva, da se bomo približali temu cilju.

Andrej Dolinar

*Ob Dnevu republike = 29. novembru = čestitamo
sodelavcem = železarjem z željo, da bomo z našim
trudopolnim delom ustvarili
lepšo in srečnejšo prihodnost v novi Jugoslaviji*

Delavski svet Železarne Jesenice
Sindikalna podružnica
Tovarniški komite Zveze komunistov
Tovarniški komite LMS
Upravni odbor Železarne Jesenice

Rezultati naše proizvodnje

**IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA
ZA MESEC JANUAR-SEPT. 1956**
Blagovna proizvodnja

Obrat:	Indeks izvršitve v % Količina
Plavž	—
Martinarna	—
Elektro peč	—
Sa	—
Težka proga	—
Lahke proge	97.7
Žična valjarna	103.4
Valjarna 2400	98.5
Valjarna 1300	93.8
Jeklovlek	112.7
Sa	108.9
Hladna valjarna	90.7
Žičarna	95.6
Predelani proizvodi	91.9
Cevarna	105.8
Elektrodni oddelek	62.0
Sa	93.4
Siva livarna	—
Jeklo livarna	62.6
Sa	62.6
Opekarna	116.0
Skupaj	104.1

Družbeni plan po količini 104.1%

**Izvršitev družbenega plana
za mesec oktober 1956**
Skupne proizvodnje

Obrat:	Indeks izvršitve v % Količina
Plavž	90.5
Martinarna	108.—
EL. peč	69.2
Sa:	101.—
Težka proga	173.6
Lahke proge	117.2
Žična valjarna	220.3
Valjarna 2400	86.1
Valjarna 1300	97.7
Jeklovlek	110.2.
Sa:	133.9
Hladna valjarna	120.7
Žičarna	109.—
Predelani proizvodi	100.—
Cevarna	109.4
Elektrodni odd.	58.1
Sa:	106.4
Siva livarna	114.7
Jeklo livarna	94.4
Sa:	111.8
Opekarna	103.1
Skupaj	112.8

Družbeni plan po količini je 112.8%

**Izvršitev družbenega plana
za mesec oktober 1956**
Blagovne proizvodnje

Obrat:	Indeks izvršitve v % Količina
Plavž	—
Martinarna	—
El. peč	—
Sa:	—
Težka proga	—
Lahke proge	93.7
Žična valjarna	—
Valjarna 2400	85.9
Valjarna 1300	97.7
Jeklovlek	110.2
Sa:	104.4
Hladna valjarna	120.7
Žičarna	114.3
Predelani proizvodi	100.—
Cevarna	109.4
Elektrodni odd.	58.1
Sa:	107.8
Siva livarna	—
Jeklo livarna	42.—
Sa:	42.—
Opekarna	101.1
Skupaj	105.3

Družbeni plan po količini 105.3%

**Izvršitev družbenega plana
za mesec januar — oktober 1956**
Skupne proizvodnje

Obrat:	Indeks izvršitve v % Količina
Plavž	91.9
Martinarna	100.8
El. peč	96.4
Sa:	97.6
Težka proga	109.9
Lahke proge	107.5
Žična valjarna	95.7
Valjarna 2400	94.7
Valjarna 1300	94.3
Jeklovlek	112.5
Sa:	102.3
Hladna valjarna	93.8
Žičarna	93.6
Predelani proizvodi	92.7
Cevarna	106.2
Elektrodni odd.	61.6
Sa:	93.5
Siva livarna	116.7
Jeklo livarna	117.3
Sa:	116.8
Opekarna	101.—
Skupaj	99.3

Družbeni plan po količini 99.3%

**Izvršitev družbenega plana
za mesec januar — oktober 1956**
Blagovne proizvodnje

Obrat:	Indeks izvršitve v % Količina
Plavž	—
Martinarna	—
El. peč	—
Sa:	—
Težka proga	—
Lahke proge	97.3
Žična valjarna	110.6
Valjarna 2400	97.1
Valjarna 1300	94.3
Jeklovlek	112.5
Sa:	108.4
Hladna valjarna	93.8
Žičarna	97.5
Predelani proizvodi	92.7
Cevarna	106.2
Elektrodni odd.	61.6
Sa:	94.9
Siva livarna	—
Jeklo livarna	60.4
Sa:	60.4
Opekarna	114.5
Skupaj	104.3

Družbeni plan po količini 104.3%

**Varuj našo
skupno
lastnino
pred
požarom**

O POPISU IN ANALITIČNI OCENI DELOVNIH MEST V ŽELEZARNI JESENICE

Podjetja, vključena v Udruženje jugoslovanskih železarn, so sklenila izvesti popis in analitično oceno delovnih mest.

V svetu obstoja več sistemov za izvedbo analitične ocene delovnih mest. Jugoslovanske železarne so sklenile izvesti popis po sistemu Stewens-Euler. Ta sistem je uveljavljen v nemški jeklarski industriji in je najbolj primeren za prilagoditev pogojem v naši stroki.

V našem podjetju imamo 2500 delovnih mest delavcev in uslužbencev. Sistem ločeno obravnava delovna mesta delavcev od delovnih mest uslužbencev, z ozirom na posamezne specifične karakteristike delovnih mest.

Kakšne rezultate lahko pričakuje kolektiv od popisa in analitične ocene delovnih mest?

1. Popis nam bo predočil sedANJI sistem dela v podjetju. Pokazal nam do dobre in slabe strani našega sistema dela.

2. Z analitično oceno delovnih mest, ki sledi popisu, bomo pravilno ovrednotili sleherno delovno mesto z ozirom na njegovo vlogo in mestom v procesu proizvodnje podjetja. Dobili bomo osnovo za našo bodočo tarifno politiko v podjetju.

3. Z analitično oceno bomo dobili strukturo delovne sile, potrebne za normalno obratovanje podjetja. To bo osnova za bodočo kadrovsko politiko v podjetju (strokovna izobrazba kadrov, štipendije, tečaji itd.).

Analiza pogojev dela nam bo dala smer za naše bodoče ukrepe pri izboljševanju delovnih pogojev v našem podjetju.

5. Kot skupni rezultat prej naštetih pridobitev in še drugih nenavedenih, se mora pokazati že v bližnji bodočnosti napredek v proizvodnji.

Kakšna so dosedanja zapažanja komisije?

S popisom delovnih mest uslužbencev so bila obdelana vodstva obratov in oddelkov v vseh sektorjih. Komisija ugotavlja, da v

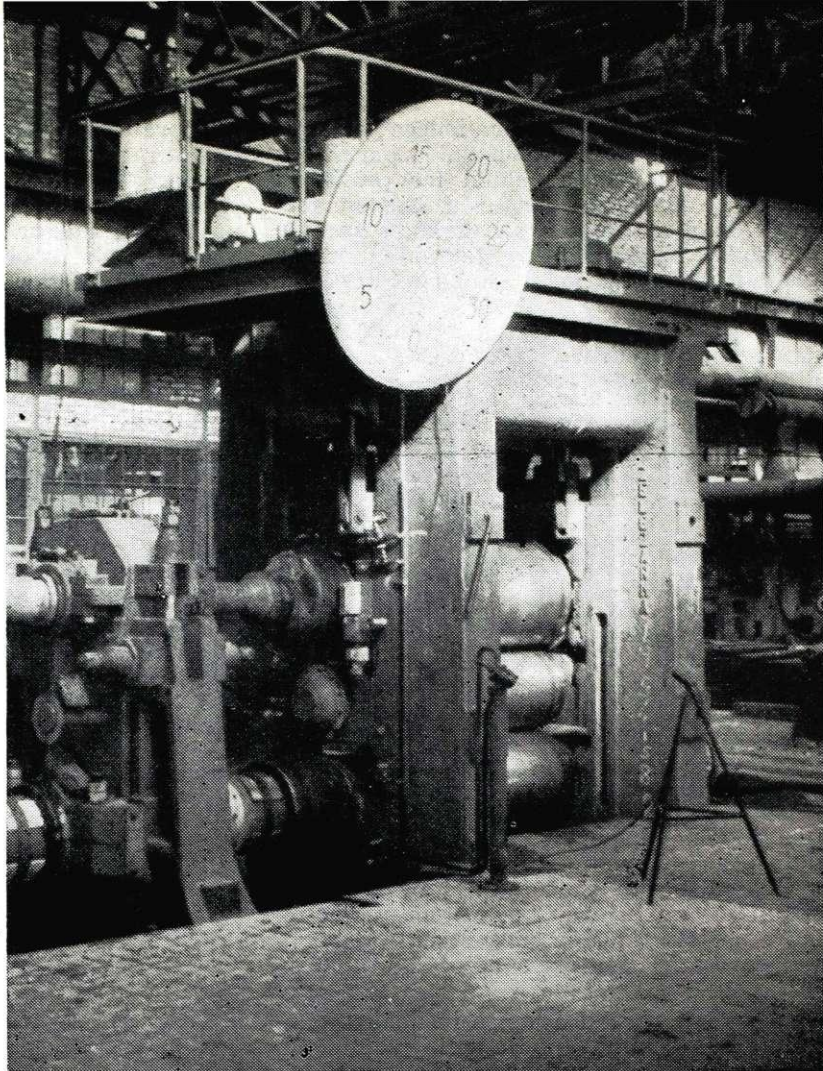
podjetju ni enotnega sistema organizacije dela. Lahko trdimo, da je toliko načinov dela, kolikor je obratov in oddelkov, in celo to, da ima v obratu ali oddelku vsaka dnina svoj sistem. To je pač odvisno od osebe, ki obrat, oddelk ali dnino vodi.

Pri popisu je največ težav pri določevanju delokroga, kompetenc in odgovornosti na posameznem delovnem mestu. Pogosti so primeri, ko za isto delo odgovarja več delovnih mest; v opisu se pogosto uporabljajo definicije kot so n. pr.: Pomaga pri delu na tem in tem delovnem mestu, ali odgovarja za delo skupno s tem in tem delovnim mestom itd. Tu moramo iskati vzroke težav, na katere je naletela komisija pri dosedanjem delu. Komisija je prepričana, da bi večji del nejasnosti in nepreciznosti izpadel iz opisa, če bi obratne komisije, skupno z vodstvi obratov in oddelkov še pred popisom analizirale proces proizvodnje in le na osnovi zahtev procesa določile potrebna delovna mesta s točno določenim delokrogom, kompetencami in odgovornostjo.

Postavlja se vprašanje: Ali je nujno, točno določiti delokrog, pravice in odgovornosti delovnega mesta? Naš odgovor je lahko samo eden: odrejeno delo, kompetence in odgovornosti so osnova naprednemu industrijskemu sistemu proizvodnje. Osvojitev in uveljavljanje tega stališča nam jamči, da bodo rezultati našega dela v bodoče vedno boljši. Produktivnost dela bo šla svojo pot navzgor, ne da bi zato morali vlagati ogromna finančna sredstva v nove naprave ali pa zahtevati od delavca, da vloži v delo več telesnega truda. Boljša organizacija dela mora našega delovnega človeka v njegovi borbi za večjo produktivnost pri vsakdanjem delu telesno razbremeniti. Vzemimo v pretres samo en člen v današnji organizaciji dela, to je, vlogo delovnega mesta „delovodje“ in bomo ugotovili: danes delovodja ne predstavlja za skupino, ki jo

Novo trio ogrodje v valjarni tanke pločevine na Javorniku je bilo izdelano v naši Železarni. — Livarji v sivi livarni so napravili odlitek stojala, v ostalih oddelkih in delavnicah pa ostale dele. Pridni in požrtvovalni delavci so pohiteli z delom, tako da novo ogrodje že izpolnjuje svojo nalogo pri valjanju.

Foto Tone Urbanc

vodi, neposredno strokovno pomoč pri izvajanju proizvodne naloge, temveč svojo vlogo opravlja s tem, da sili ljudi k delu. Analiza nam bo pokazala, da mora delovodja stalno bdeti nad delom podrejenih, če noče, da se mu njegova odsotnost ne odraža v padcu proizvodnje. Do iste ugotovitve pridemo, če diskutiramo z delovodji. V kolikor je tako, in v večini primerov je tako, ali nismo z našo pomanjkljivo organizacijo dela spremenili naš osnovni kader v priganjače? Napreden način proizvodnje ne more trpeti sistema, kjer je proizvodnja odvisna od navzočnosti ali nenavzočnosti delovodje. Proizvodnja mora biti zasigurana z dobro organizacijo dela, v kateri ima svoje mesto tudi delovodja. Ta zahteva se nam še bolj vsiljuje v našem gospodarskem sistemu, kjer neposredni proizvajalec soupravlja z rezultati svojega dela.

Naslednja pomanjkljivost popisa se kaže v tem, da nismo še uspeli odpraviti iz opisa posameznega delovnega mesta vpliv ose-

be, ki ga zaseda. Še vedno hočemo graditi naš način dela po ljudeh, ki jih imamo. Ne moremo se otresti načina dela, da smo za razpoložljive ljudi iskali ali ustvarjali nova delovna mesta, namesto da bi za delovna mesta iskali ljudi. Sicer moramo tu pripomniti, da se mora še tako dosledna organizacija dela prilagoditi ljudem, ki so na razpolago, vendar imajo ta odstopanja svojo mejo in ne morejo iti v nedogled.

Pri sedanjem popisu moramo prestretni za odpravo pomanjkljivosti sistema dela, kakor tudi osebne vplive na sam opis. Komisija ima to za cilj. Zato so neupravičena mišljenja, ki se slišijo po podjetju, da je prvenstven cilj popisa zmanjševanje števila zaposlenih, ne glede na zahteve procesa proizvodnje, da se hoče posamezna delovna mesta ukiniti zaradi oseb, ki ta mesta zasedajo itd.

Ze dosedanji popis je jasno postavil v ospredje vprašanje strokovne vzgoje kadrov. V naše bodoče delo na tem področju bomo

morali uvesti več sistematičnega dela in sicer pri teoretični strokovni izobrazbi s predavanji, tečaji in šolami ter praktično izobrazbo na delovnem mestu. Ljudem moramo omogočiti, da se pri vsakdanjem delu strokovno izpopolnjujejo, zato jih moramo uvajati in jim omogočiti samostojno delo na delovnem mestu v mejah, ki jih dopušča organizacija dela. Za novodošle mlade ljudi mora prevzeti brigo starejši kader. Posledice dosedanjega pomanjkljivega dela se kažejo zlasti pri asistentih. Vloga delovnega mesta asistenta je bila nejasna in nedoločena. Ta funkcija v naši organizaciji dela je bilo mrtvorojeno dete. Imamo primere, ko obrati nimajo pripravljene zamene za ljudi, ki odhajajo z delovnega mesta. Imamo oddelek v podjetju, kjer skladiščnik opravlja dela, ki spadajo po strokovnosti in odgovornosti v delokrog delovnega mesta delovodje. Seveda igra tu važno vlogo sposobnost osebe, ki zaseda delovno mesto, vendar se vsiljuje misel, da bi moral v tem konkretnem primeru izvesti premostitev. Vodstvo obrata, kljub temu, da se strinja s to ugotovitvijo, tega ne bo storilo tudi v trenutku, ko bo uvedlo tretjo dnino, z utemeljitvijo, da nima nadomestila za skladiščnika, dočim bo postavilo na delovno mesto dninskega delovodje osebo, ki zaostaja po strokovnosti in sposobnosti za sedanjim skladiščnikom. Skladiščnika pomiluje s tem, da je pač žrtev lastne sposobnosti. Ali ni to v nasprotju z našim stremljenjem? Odgovor je jasen...!

Dosedanji rezultati popisa in analize nam kažejo, da se bo v podjetju izvršila delna pregrupacija delovnih mest. To pregrupacijo pričakujemo predvsem v potrebni strokovni izobrazbi in praksi. Izvršili se bodo premiki delovnih mest navzgor in navzdol na rang listi. Naš cilj je, da mora biti vsak tak premik rezultat zahtev delovnega mesta. Zato zahtevamo od obrata, da temeljito razčisti zahteve delovnega mesta, predno izvrši popis, tako da bo njegova ocenitev čim bolj realna. Čim bolj bomo razčistili organizacijo dela, čim manj bo osebnih vplivov v opisu, čim bolj bomo dosledni pri našem delu, tem manj bo upravičenih reklamacij in urgenc od prizadetih članov kolektiva. Računati sicer moramo, da bomo imeli tudi neupravičene urgence, vendar teh ne bo težko odpraviti. Večje bo število utemeljenih urgenc članov kolektiva, več bo dokazov, da obrat ni dosledno izvedel naloge, in da pade glavna krivda za nerazpoloženje v obratu na obrat sam.

Komisija pričakuje, da bodo organi upravljanja po obratih, sindikalne organizacije in Zveza komunistov odigrali važno vlogo pri izvedbi naloge. Ti organi in organizacije

bi morali skupno z obratnimi kolektivi prediskutirati in razčistiti organizacijo dela lastnega obrata. Iz oči v oči bi morali pogledati stvari take, kakršne so, jih postaviti na mesto, kamor spadajo in začrtati pot naprej. Vodstva obratov so skupno z organizacijami dolžna kolektiv seznaniti z dejanskim stanjem.

Komisija namerava svoje delo izvesti na sledeč način: Po izvedbi popisa po obratih bo delovna mesta ocenila in jih med seboj vzporedila. Te rezultate bo dala v diskusijo kolektivu, kjer naj bi se izvedla dokončna redakcija ocene. Utemeljene prigovore bo uveljavila, dočim bo neutemeljene zavrnila. Sporne primere bo predložila upravi podjetja v dokončno rešitev. Tako pripravljen elaborat bo predložen organom delavskega upravljanja.

Komisija opozarja, da je rok, ki ga je postavil CDS kratek; čas za diskusijo po obratih po ocenitvi bo sorazmerno kratek, zato je nujno, da obrati že med popisom razčiščujejo nejasnosti in s tem ne odlašajo. Prvi januar 1957 je pred vrati.

Železarju

Kadar sonce podnevi blešči,
v dnevih jesenskih se zdi,
kot da bi Mirca, Možaklja goreli,
kot bi plameni samo še brleli
in bi tovarna v soncu ugasnila,
dolino vso z dimno kopreno ovila...

Ko pa svetloba dneva izgine,
se dvigajo stolpi iz mraka doline,
kot silhuete, ki včasih jih ogenj ožarja,
ogelj, ki kruh vsakdanji ustvarja
v znoju in dimu, v rokah železarja...

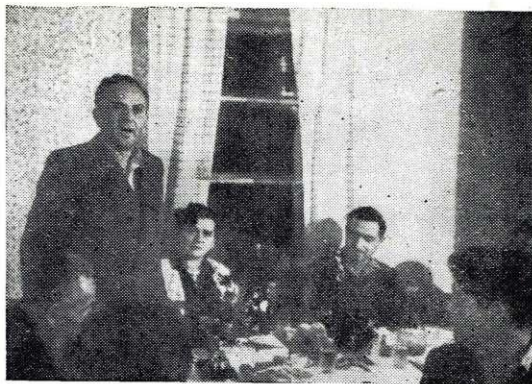
Sava kot biserni trak se leskeče,
ponoči, podnevi šepeče,
v luči in v soncu, nam in gozdovom,
Jelenkamnu in svojim bregovom...
Šepet pa umira, se v delo preraja
in v pesem človeka, ki svet zdaj osvaja,
ki staro podira, da novo ustvarja
v svetu, kjer sužnja ni, ne gospodarja...

B. S.

Jubilant tov. Ivan Žejn se zahvaljuje za prejete čestitke in priznanja ob priliki, ko je bila v počitniškem domu na Ravnah pristrčna slovesnost

Tovarišu
Ivanu Žejnu
ob njegovem
jubileju

Sredi meseca oktobra je na pobudo sindikalne organizacije in obratovodstva obratni kolektiv Jeklovlek organiziral izlet na Ravne. To priliko so člani omenjenega obratnega kolektiva izkoristili, da proslavijo jubilej delovodje tov. Ivana Žejna. Jubilanta je v imenu sindikalne organizacije obrata Jeklovlek pozdravil tov. Slavko Markelj, ki je tudi orisal življenjsko pot enega najbolj zaslužnih, vestnih ter požrtvovalnih delavcev v naši železarni. Tov. Žejn slavi 55-letnico starosti in odhaja v zasluženi pokoj. Ob tej priliki so mu izrekli čestitke njegovi dolgoletni sodelavci, ki so se v zelo lepem številu udeležili izleta ter pristrčne slovesnosti v počitniškem domu na Možaklji. Tov. Žejn je v našem delovnem kolektivu splošno priljubljen, kot dobrega delavca pa se ga je s toplimi besedami spomnil tudi obratovodja tega obrata tov. Izidor Ručigaj. Jubilanta je pozdravil tudi grupni šef tov. ing. Nikolič Mile in se ga spominjal kot delavca-žičarja v časih, ko je še delal v njegovem obratu. Tovariš Ivan Žejn je dobil za svoj življenjski praznik veliko daril ter čestitk, med katerimi naj omenimo tudi čestitko glavnega direktorja naše Železarne tov. Milana Kristana.

Izlet, ki ga je organiziral obratni kolektiv obrata Jeklovlek, je uspel v polni meri, delavci in uslužbenci pa želijo, da bi sindikalna organizacija v bodoče organizirala še več takšnih izletov, kajti vedeti je treba, da so izleti in družbene prireditve oblike, ki lahko veliko prispevajo k utrjevanju sindikalne organizacije. Sindikalna organizacija bo s takimi in podobnimi oblikami svoje dejavnosti nedvomno veliko prispevala, da bodo mlajši delavci, ki prihajajo v našo železarno, z veseljem stopali v njene vrste.

Op. ured. Zgoraj navedeni primer naj bo vzor tudi ostalim sindikalnim odborom v železarni. Iz obratnih kolektivov naše železarne odhajajo dolgoletni sodelavci v zasluženi pokoj. Prav bi bilo, da bi tem dolgoletnim sodelavcem, ki odhajajo v pokoj, napravili od slovesu majhno, čeprav tudi skromno slovesnost. Upokojeni sodelavec bo tako spoznal, da je njegovo trudapolno delo v kolektivu vrednotenč v večji meri, kakor če se od njega poslovimo le s hladnim stiskom roke. Uredništvo našega lista se pridružuje čestitkam, ki jih je prejel tovariš Ivan Žejn ob svojem jubileju ter mu želi še veliko zdravja in sreče.

Gorenjci smo lahko upravičeno ponosni na lepote našega kota. Na sliki je motiv iz zgornje savske doline, posnetek pa je napravila članica našega kolektiva, Marija Noč.

Predsednik sindikalne podružnice tov. Pintar
poroča zbranim delegatom

Na Jesenicah je zasedala skupščina sindikalne podružnice

V četrtek, dne 15. novembra 1956 je bila na Jesenicah 9. redna skupščina sindikalne podružnice Železarne Jesenice. Skupščini je prisostvovalo poleg delegatov iz obratov Železarne tudi precej gostov, med njimi sekretar Centralnega odbora sindikata rudarjev in metalurgov Jugoslavije, France Talar, predsednik Okrajnega sindikalnega sveta Kranj, tov. Franc Pogačnik, zastopnik RO sindikata rudarjev in metalurgov Slovenije, tov. Šipek, sekretar občinskega komiteja ZKS, tov. Ivo Ščavničar, sekretar TK ZKS Železarne Jesenice, tov. Ivo Saksida, direktor Železarne, tov. Milan Kristan, predsednik DS Železarne Jesenice, tov. Janko Verdnik, predsednik UO Železarne Jesenice, tov. Jože Ulčar in drugi.

Obširno poročilo o enoletnem delovanju sindikalne podružnice v naši tovarni je podal tov. Anton Pintar, dosedanji predsednik sindikalne podružnice v naši tovarni.

Prvi del poročila je bil namenjen zunanje političnim vprašanjem, ki so v zadnjih tednih precej zaostreni in je bil svet tako rekoč že na pragu tretje svetovne vojne. Enotnost malih narodov in velika moč, ki jo imajo napredne sile v svetu, pa je onemogočila nadaljevanje agresije na bližnjem vzhodu, tu pa se je v veliki meri pokazala tudi moč OZN, v kateri ima socialistična Jugoslavija pomembno vlogo. Zadnji dogodki kažejo, tako je dejal tov. predsednik, da je politika tako imenovanih blokov postala do kraja nevzdržna, napredne sile v svetu, ki iz dneva v dan pridobivajo na svoji veljavi in moči, pa so uspele zrahljati temelje tako atlantskega, kakor tudi varšavskega pakta, oziroma bloka.

V drugem delu svojega poročila je govornik posvetil največ pozornosti problematiki družbenega in delavskega upravljanja in po-

Foto Torkar

vedal, da je ta zelo razgibana, in da ima naš delavski svet s svojimi komisijami ter grupnimi in obratnimi delavskimi sveti solidne temelje za kvalitetno izboljšanje dela organov delavskega upravljanja v Železarni. Prav tako bo moral UO v naši Železarni posvečati kar največ skrbi in pozornosti delu omenjenih organov, izdelati pa bo treba odgovarjajoče poslovniške in skrbeti za to, da se ustvari boljše medsebojno delo z delovnim kolektivom.

Važna vprašanja, ki so bila precej obširno obravnavana v organizacijskem poročilu, se nanašajo na proizvodnost dela v našem podjetju, dalje je treba omeniti izpolnjevanje proizvodnih nalog, kjer je tov. Pintar poudaril, da vsi izgledi kažejo, da bo letošnji proizvodni plan v naši Železarni izpolnjen, upoštevajoč pri tem dejstvo, da smo proizvodni plan za prvih 9 mesecev izpolnili s 74%.

Posebno pogloblje, ki je važno in ga ne kaže zanemarjati, pa je analitični popis delovnih mest v Železarni. Pričakovati je, da

Letošnje
sindikalne
skupščine
se je udeležilo
veliko gostov

Foto Torkar

bo ta popis, seveda če ga bomo do potankosti izvedli, koristen za nas vse in bomo lahko v razmeroma kratkem času ugotovili napredek v proizvodnji.

Vse kaže, da je sindikalni odbor v Železarni posvečal pozornost najrazličnejšim problemom, pri tem pa člani Tovarniškega odbora sindikata Železarne Jesenice na svojih rednih sejah niso pozabili na nagrajevalni sistem, dalje na problematiko norm in kadrovske politiko v našem podjetju. Tovariš predsednik je glede norm povedal tudi to, da bi kazalo naš normirski oddelek utrditi, kar zadeva tarifno politiko v podjetju, pa bo morala sindikalna organizacija še tesneje sodelovati pri reševanju problemov s tega področja z ostalimi organi delavskega upravljanja.

Kar zadeva kadrovske politiko, je treba vedeti predvsem to, da v naši Železarni primanjkuje visoko in srednje izobraženega strokovnega kadra, to pa v precejšnji meri opravičuje obstoj mojstrske šole in oddelka Srednje tehnične šole, kjer študira okrog 100 naših delavcev, poleg tega pa ne smemo pozabiti tudi na naše štipendiste (le-teh imamo 67), ki obiskujejo visoke in srednje šole. Tu nastane pereče vprašanje naših kadrovskih domov in poleg tega še stanovanjski problemi. Stanovanjska problematika na Jesenicah ni ravno rožnata, če ugotovimo dejstvo, da ima pri stanovanjski upravi na Jesenicah vloženi prošnji za dodelitev stanovanja 467 članov našega kolektiva. Vendar to še ni vse, v našem železarskem revirju bo treba porušiti nekaj stanovanjskih hiš in tako bi odpadlo 158 stanovanj. Razumljivo je, da bo treba graditi nova stano-

vanja, zato pa bi potrebovali približno 300 milijonov denarnih sredstev.

Da bi se izboljšalo delo naše sindikalne organizacije, je bilo predlagano, da bi pri Tovarniškem odboru sindikata obstojale komisije in sicer:

1. Komisija za organizacijska vprašanja;
2. Komisija za socialno zavarovanje, HTZ, oddih in izlete;
3. odbor za športno dejavnost;
4. Odbor za kulturno prosvetno dejavnost in tisk.

Sindikalni odbori v naši tovarni bi morali prav tako izboljšati svoje delo, v večji meri kakor doslej pa naj bi sindikalni odbori obravnavali zgoraj navedena vprašanja, poskrbeti pa bo treba za to, da bo delo v sindikalnem odboru kolektivno, to se pravi, da bo sleherni član v sindikalnem odboru imel svoje odrejeno delo.

Iz organizacijskega poročila je bilo razvidno tudi to, da je Tovarniški odbor pri naši sindikalni podružnici imel v preteklem letu 26 rednih in 8 izrednih aktivov. Teh posvetovanj so se udeležili predsedniki, tajniki in blagajniki iz posameznih sindikalnih odborov, poleg teh posvetov pa je tovarniški odbor organiziral tudi konference oziroma posvetovanja z člani TK ZKS in tovariši, ki delujejo v mladinskem komiteju Železarne Jesenice.

Kakor je bilo razvidno iz poročila predsednika sindikalne podružnice, tov. Pintarja, je v sindikalni organizaciji naše Železarne včlanjenih 6532 članov. V razpravi pa je bila obravnavana cela vrsta važnih problemov.

O prejnepetem betonu

V zadnjem času se vedno več govori in piše o prejnepetem betonu, posebno v zvezi z gradnjo mostov in stanovanjsko gradnjo. Ker se njegovi sestavni deli t. j. jekleni vložki oziroma žica izdelujejo tudi v naši Železarni, verjetno marsikoga zanima vprašanje: Kaj je pravzaprav prejnepeti beton? Tudi v tehniških krogih je razširjeno mišljenje, da sodi prejnepeti beton v isto vrsto kot železobetone in da temelji na istih principih. V resnici pa predstavlja prejnepeti beton nadaljnjo razvojno stopnjo betonskega graditeljstva, ki daleč nadkriljuje železobetone in ki bo, oziroma že omogoča povsem nove gradbene metode in prijeme. Ena vrsta konstrukcij iz prejnepetega betona se da izdelovati tudi izven gradilišč — v tovarnah — in odpira prav ta vrsta pot do industrializacije in odprave sezonskega značaja gradbeništva.

Z ozirom na to, kar smo navedli, bo marsikdo mislil, da je ideja prejnepetega betona povsem nova stvar. Temu pa ni tako. Že pred l. 1890 so se razni teoretiki in praktiki ukvarjali z novimi načini uporabe železa in betona. Amerikanec Jackson in Nemeec Doehring sta l. 1886 oziroma 1888 predložila prve patente zahteve, ki so obsegale principe prejnepetega betona na osnovi predhodnega napenjanja armature. Toda vsi pozikusi in raziskave v tej dobi niso vodile do praktičnih uspehov. Razlogi za to so bili:

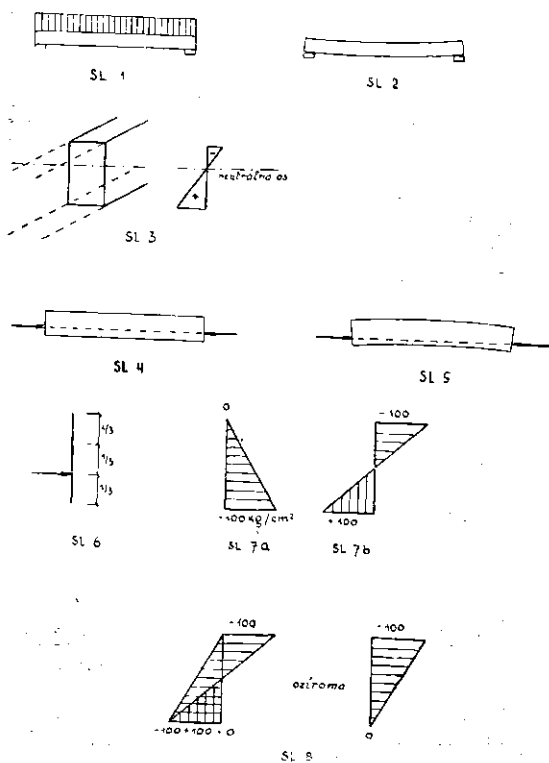
1. slabi materiali, beton in jeklo, ki so dosegali premajhne trdnosti;
2. konstruktorji so predvidevali celo za dosegljive trdnosti premajhne prednapetosti, ki so zaradi krčenja in plazenja betona (na kar takrat niso polagali važnosti) polagoma izginjale;
3. uporabljali so primitivna in okorna sredstva za napenjanje armature;
4. postopki niso bili v statičnem oziru dovolj preštudirani.

Leta 1926 je Francoz Freyssinet raziskal plastično plezanje betona pod vplivom obtežbe in druge fizične lastnosti betona ter s tem odprl pot reševanju problemov prejnepetega betona. Da bomo lažje razumeli nadaljnja izvajanja, se moramo najprej malo spoznati z „navadnim“ armiranim (železo) betonom. Slednji ne predstavlja enoten (homogen) material marveč je kombinacija dveh različnih materialov: betona in jekla, ki imata zelo različne lastnosti. Beton, ki je sposoben prenesti velike pri-

tiske, prenese samo majhne natezne napetosti. Zaradi tega se kombinira oziroma dopolnjuje z jeklom, ki do neke meje odstranjuje oziroma zakriva navedeno pomanjkljivost betona. Po obremenitvi nosilca po sliki 1 se nosilec deformira kot je (pretirano) prikazano v sl. 2. Pri tem se material v zgornji zoni stisne (skrajša —), v spodnji pa nategne (zdaljša +). V neki gotovi ravnini nosilca (v nevtralni osi) ostane material neizpremenjen. Napetosti v prerezu nosilca so prikazane s sliko 3. V kolikor imamo opraviti z betonskim nosilcem (brez armature), bi se pri zadostni obremenitvi pojavile na spodnjem robu nosilca več ali manj velike razpoke. Jekleni vložki v betonu (armatura), ki prevzemajo nastopajoče natege v konstrukciji, te razpoke omejujejo. Vendar sodelovanje betona in jeklenih vložkov zaradi različnih elastičnih modulov ni tako tesno, da bi se dalo popolnoma preprečiti pojav razpok pri obremenitvi konstrukcije. Že pri uporabi običajnega jekla C37 z nizkimi dopustnimi napetostmi se v natezni zoni nosilca pri polni obtežbi pojavijo fine kapilarne (lasne) razpoke. Te so za konstrukcijo še neškodljive. Če uporabimo jeklo boljše vrste, ne smemo izrabiti njegove povečane trdnosti, ker bi s povečanjem napetosti razpoke v betonu prenehale biti kapilarne in bi se povečale v taki meri, da bi postale nevarne za konstrukcijo zaradi atmosferskih vplivov in korozije jekla. Zboljšanje armiranega betona tako v konstruktivnem kot ekonomskem pogledu se torej ne more vezati na uporabo visokovrednih jekel, čeprav se izdeluje že do premera 10 z vlačno trdnostjo do 20.000 kg/cm², a manjši profili celo do 28.000 kg/cm². Tudi zboljšane kvalitete betona z marko 600 ali več ne moremo izkoristiti pri „navadnem“ armiranem betonu, ker vodi do neekonomične oziroma pretirane porabe jekla. Ker torej ne moremo niti z boljšo kvaliteto jekla niti betona zadostiti vedno večjim zahtevam, ki jih stavimo armiranemu betonu, je treba poiskati nov tip armiranega betona, pri katerem se ne bodo pojavljale škodljive razpoke v natezni zoni in bo obenem omogočal polno izrabo materiala. Ta novi tip betona pa je prejnepeti beton.

Bistvo prejnepetega betona je v naslednjem: S pomočjo raznih metod in načinov se konstrukcija dovede v napetostno stanje, ki je obratno od stanja, v katero bi sicer prišla konstrukcija, ko prične nanjo vplivati obremenitev. Zaradi hote izzvanih prej-

napetosti, t. j. pritiskov, se v konstrukciji izločijo vse natezne napetosti in konstrukcija deluje kot homogen material, v katerem nastopajo samo pritiski, ki jih beton izvrstno prevzema. Osnovni pogoj pa je, da sile, ki povzročajo predhodne napetosti, trajno delujejo. Za dobivanje prejnepetosti poznamo več načinov. Poleg najrazličnejših metod s prejnepenjanjem jeklenih žic lahko dosežemo predhodne pritiske v konstrukciji tudi s hidravličnimi stiskalkami, ki se opirajo na nepomične opore, ki so neodvisne od konstrukcije; nadalje s predhodno obremenitvijo konstrukcije in z vgrajevanjem primernih materialov (na pr. ekspanzirani beton). Z napenjanjem jeklenih žic oziroma armature dosežemo prejnepetost na razne načine. Ločimo: prejnepetost s takojšnjim spojem, prejnepetost brez spoja in prejnepetost z naknadnim spojem. Ogleдали si bomo vse tri načine.

1. Prejnepetost s takojšnjim spojem. Opažujemo nosilec pravokotnega preseka. V spodnji zoni preseka pod nevtralno osjo zategnemo snop žic s silo N . Pri tem se žice razlegnejo. Nato zabetoniramo nosilec. Po njegovi otditvi popustimo napete žice, ki skušajo zavzeti prvotno dolžino. Zaradi sprimnosti z betonom izvajajo sedaj nanj

obratno napetost, t. j. pritisk (slika 4), ki skuša stisniti spodnja vlakna in nosilec se povije navzgor (sl. 5). Zamislimo si sedaj nosilec brez lastne teže in delovanje sile v spodnjem robu jedra prereza (sl. 6). Diagram napetosti je trikotnik z osnovnico na pr. 100 kg/cm^2 (sl. 7a) in napetostjo 0 kg/cm^2 v zgornjem robu preseka. Sedaj obtežimo nosilec s koristno obtežbo take velikosti, da povzroči v nosilcu napetosti, prikazane v sliki 7b. Če združimo obe stanji oziroma napetosti po sliki 7a in 7b, dobimo naslednji diagram (sl. 8). V zgornjem robu ostane pritisk — spodnji rob je brez napetosti. Vidimo torej, da smo po koristni obremenitvi nosilca, ki je bil prejnepet s silo N (pritisk) — spremenili samo velikost napetosti v prerezu, ne pa vrste napetosti, t. j. nosilec je bil ves čas prej — in koristne obremenitve podvržen samo pritiskom in se natezne napetosti niso pojavile nikjer v prerezu. To dejstvo nudi povsem druge možnosti za izkoriščenje materiala. Beton se lahko izkoristi do visokih vrednosti. Jeklo, ki se napenja neodvisno od betonske mase, se lahko zategne do meje elastičnosti. To se pravi, da lahko izkoristimo material do skrajnih meja in konstrukcija postane s tem racionalnejša. Pri tem načinu pa je možno uporabljati le ravno armaturo. V glavnem se ta beton uporablja le za manjše razpetine in elemente in je primeren za serijsko tovarniško izdelavo.

2. Prejnepetost brez spoja. Zabetoniramo najprej betonsko konstrukcijo in ko doseže predpisano trdost, se napne armatura, ki leži v posebnih kanalih ali izven konstrukcije, s posebnimi napeljavami, ki se opirajo na objekt sam. Armaturo se usidra v beton in pritisk se nato prek sider prenaša na konstrukcijo. Armaturo lahko krivimo po statičnih zahtevah. Te konstrukcije se predvsem uporabljajo na gradilišču samem in za največje razpetine.

3. Prejnepetost z naknadnim spojem. V tem slučaju se lahko zabetonira armaturo istočasno s celotnim objektom, pri čemer pa ločimo armaturo od betona s primerno cevjo, ki omogoči naknadno napenjanje armature. Po zasidranju armature zadelamo pod pritiskom cev in tako ustvarimo stik armature z betonom.

Pri predhodni razlagi smo si zamislili idealni nosilec brez lastne teže, česar v praksi nikjer ni. Zamislili smo si, da je napetost v zgornjem robu enaka 0. Pri materialnem nosilcu lahko prijemališče sile, ki povzroča povilje nosilca navzgor, predvidimo v taki legi, da bi povzročila gotove natezne napetosti v gornjem robu nosilca, v kolikor ne bi vplivala lastna teža konstrukcije. Iz tega sledi, da s pravilno dispozicijo

(s pomikom iz jedra prereza proti spodnjemu robu preseka) natezne sile lahko popolnoma izločimo vpliv lastne teže konstrukcije, seveda le do gotovega razmerja lastne teže proti koristni obremenitvi. Če označimo lastno težo z g in koristno obremenitev s p je to razmerje v mejah $g =$ ali manjši od 0,7 p.

V uvodu je bilo omenjeno, da začetni poizkusi niso vodili do praktičnih uspehov, med drugim tudi zaradi preamajhnih začetnih prenapetosti. Po drugi oziroma tretji fazi procesa, t. j. ko prenehamo z napenjanjem žic in se te usidrajo v beton, prično delovati sile in vzroki, ki zmanjšujejo velikost prenapetosti. Ti pojavi izhajajo v glavnem iz krčenja in takozvanega „plazenja“ betona, raznih elastičnih deformacij tako v samem jeklu kot v konstrukciji in od več ali manj uspešnih metod zatezanja in sidrenja žic. Kot je ugotovljeno v praksi znašajo te izgube skupno do 1.500 kg/cm². V kolikor je žica napeta, n. pr. na 10.000 kg/cm², pa znaša izguba 75%. Ker pri začetnih poizkusih niso šli nad to mejo (2000 kg/cm²), so razumljivi takratni neuspehi, ker so se prenapetosti skoro v ceLOTI izgubile.

Z obstojem prenapetosti je podan tudi nov pojav in pojem varnosti konstrukcije. Opazujemo dva dela konstrukcije: del, ki je pod obremenitvijo običajno stisnjen in del, ki bi bil pod obremenitvijo nategnjen in v katerem s prenapetostjo te natege odstranimo. Za dele pod 1 velja običajni pojem sigurnosti in pride v njih tudi redkeje do zloma zaradi drobitve betona. V drugem delu pa nastopi nov pojem za varnost konstrukcije, ki nastopi v momentu, ko postane koristna obremenitev tako velika, da postane začetni predpritisk enak 0 in se prično spodnja vlakna natezati. Obremenitev v tem trenutku bi lahko imenovali „opozorilno“ obremenitev. Beton ni več prenapet in konstrukcija menja svoje lastnosti. Postopoma se odpirajo razpoke in upogib konstrukcije se veča — vendar ostane konstrukcija pri tem še popolnoma elastična. Če zmanjšamo obtežbo pod „opozorilno“ obremenitev, se razpoke popolnoma zaprejo in konstrukcija se vrne v prvotno stanje. Pri ponovnem večanju in zmanjšanju obremenitve v istih mejah ostane elastičnost konstrukcije ista. Šele če v znatni meri prekoračimo „opozorilno“ obremenitev, se pojavijo plastične deformacije v konstrukciji, ki se po prvi razbremenitvi še vrne v prvotno stanje. Pri isti ponovni obremenitvi se deformacijo večajo in z večanjem obtežbe sledi lom konstrukcije, bodisi zaradi drobljenja betona ali pretrganja armature. Te lastnosti prenapetega betona se lahko iz-

koristijo za ugotovitev varnosti konstrukcije. Naglo večanje upogiba in pojav razpok v natezni zoni jasno in vidno opozarjata, da je skrajna dovoljena obremenitev prekoračena. Neznatno zmanjšanje obtežbe pa zapre razpoke in omogoča nadaljnjo brezhibno ponašanje konstrukcije.

Poglejmo sedaj še, kako se uporablja prenapeti beton v praksi. V prenapetem betonu se gradijo največ mostovi, hangarji, industrijske hale, rezervoarji, silosi — uporablja pa se tudi pri raznih drugih objektih nizke in vodogradnje. Vse te konstrukcije se gradijo po sistemu brez ali z naknadnim spojem. Vendar klub prednostim, ki jih izkazuje prenapeti beton napram železobetonu, njegova uporaba ni zavzela takega razmaha kot bi bilo pričakovati. Najbolj razširjen je danes v Franciji in Belgiji, ki sta tudi najbolj razvile svoje metode dela. Med sistemi je najbolj poznan sistem Freyssinet, ki ga je pri nas osvojilo podjetje Gradis. Razen tega smo v Jugoslaviji razvili tudi lastne metode dela (ing. Žeželj — z natezno armaturo izven preseka) in so po tej metodi zgrajene velike hale valjarne brezšivnih cevi v Sisku. Podjetje Gradis je po sistemu Freyssinet pri nas izvedlo v l. 1954 prvi objekt v prenapetem betonu v Polhovem Gradcu. V Franciji in Belgiji so bili izdelani mostovi sistema proste grede, v dolžinah nad 60 m. Večinoma so ti mostovi grajeni na montažni način z deli do 2,50 m dolžine v teži do 5 ton, ki so bili izdelani v tovarni in nato sestavljeni in spojeni na gradilišču. V Ameriki (ZDA), ki uporablja večinoma evropske sisteme, se prenapeti beton ni posebno razširil, izvemšiši pri gradnji rezervoarjev, kjer so ga razvili do take mere, da gradijo rezervoarje tudi do 50.000 m³ prostornine. V Angliji se je razvil prenapeti beton s takojšnjim spojem predvsem za izdelavo železniških pragov. Isto vrsto uporabljajo na Švedskem za montažne nosilce do 20 m razpona. Pri nas ima tovrstno tovarno podjetje Gradis v Brežicah, kjer izdelujejo stropne nosilce in preklade za stanovanjske zgradbe. Za natezno armaturo uporabljajo visokovredno žico 4. kvalitete 16.000—18.000 kg/cm² — izdelek Železarne Jesenice, ter posebno oblikovano stropno opeko. Ta se na napenjalni mizi zloži v nosilce določene dolžine, nato se vloži vanje visokovredna žica in prične z napenjanjem do predpisanih napetosti. Nosilci se potem zabetonirajo z vibriranjem in po strjevanju, ki traja 3—5 dni, razrežejo na že poprej pripravljene dolžine.

Omenili smo že, da razvoj prenapetega betona ni zavzel takega razmaha, kot bi ga bilo pričakovati z ozirom na njegove odlike. Razlog za to je v tem, da njegova izdelava ni tako enostavna kot „navadnega“ železobeto-

na. Kljub raznim sistemom le še niso stood-
stotno popolni in enostavni. Poleg tega pre-
napeti beton izključuje slabo in tudi srednje
dobro delo zahteva najboljšo kvaliteto, ki
se mora obvezno doseči. A kvalitetno delati
ni lahko. Pri montažnem načinu gradnje, ki
se največ uporablja, je potrebno tudi po-
sebno orodje in kvalificirani delavci ter teh-
nično osebje, ki mora poznati vse principe
in težkoče dela s prejnepetim betonom.
Zaenkrat vlogo slednjih najčešče vrši pro-
jektant, ki mora temeljito poznati vse lastno-
sti prejnepetega betona in mora poleg tega
imeti tudi bogata konstruktorska izkustva.

Za zaključek pogledjmo še ekonomsko stran
konstrukcij iz prejnepetega betona. Prihra-
nek na jeklu doseže do 70% od količine,
potrebne za železobetonsko konstrukcijo;
prihranek na betonu pa doseže tudi do 30
ali celo več odstotkov. Poraba lesa za odre
in opaža je zaradi manjše lastne teže in mon-

tažne gradnje manjša. Ker pa je tehnika dela
nova, delavci še neizvežbani in metode še
neustaljene, z eno besedo, ker je ves proces
še v razvoju, zavisi od splošnih pogojev,
ki so lahko ugodni ali neugodni, in od spret-
nosti projektanta, če in koliko bodo omenjeni
in dosegljivi prihranki na materialu, dopri-
nesli k celotnemu znižanju cene za določeno
konstrukcijo napram izvedbi v železobetonu.

Ko pa bodo prebrodene začetne težave, ni
dvoma, da bo prejnepeti beton zaradi raz-
vojnih možnosti, ki še zdaleč niso izčrpane,
postal tudi pri nas material in način gradnje
bodočnosti.

Literatura: ing. Branko Žeželj — Pred-
napeti beton i njegova primena u svetu i kod
nas (Savezni inst. za gradjev. Beograd 1951)
ing. Farčnik Dušan — Obrisi prejnepetega
betona (Gradis 1955), ing. Hugo Uhlirž —
O prejnepetem betonu (Gradbeni vestnik št.
25/26-1954).

Poročilo o obratnih nezgodah za mesec oktober

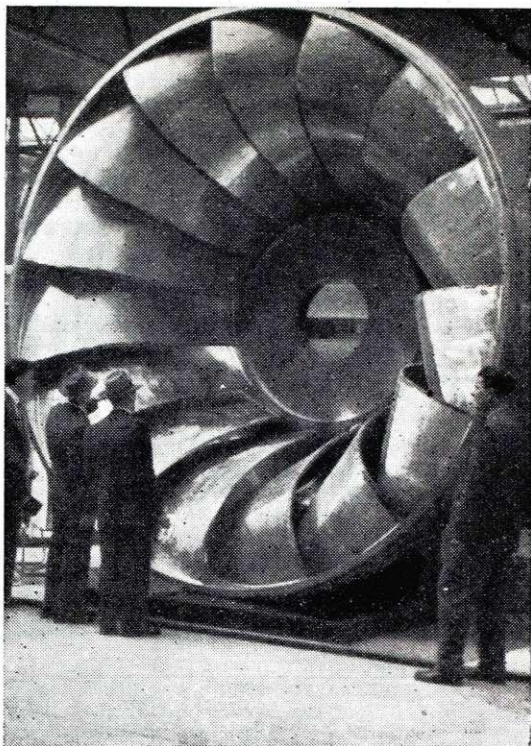
Obrat:	Stalež	Nezgod						%	Izpad		
		smrtne		ostale		skupno			dnin	ur	v din
		m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.				
Visoke peči	365	—	—	6	—	6	—	1,6	115	920	52.320.—
Martinarina	530	—	—	9	—	9	—	1,6	117	936	53.220.—
Elektropeč	88	—	—	1	—	1	—	1,1	5	40	2.274.—
Javornik I.	721	—	—	18	—	18	—	2,4	229	1832	104.185.—
Valjarna 2400	219	—	—	5	—	5	—	2,3	75	600	34.122.—
Javornik II.	385	—	—	4	—	4	—	1,0	45	360	20.473.—
Javornik IV.	61	—	—	3	—	3	—	4,9	24	192	10.919.—
Žična valjarna	207	—	—	4	—	4	—	1,9	18	144	8.190.—
Jeklovlek	127	—	—	1	—	1	—	0,7	22	176	10.009.—
Predelovalni	633	—	—	6	1	6	1	1,1	115	920	52.320.—
Cevarna	181	—	—	1	—	1	—	0,5	25	200	11.375.—
Elektrodni	128	—	—	1	1	1	1	1,5	18	144	8.190.—
Livarna	189	—	—	2	—	2	—	1,0	14	112	6.369.—
Šamotarna	204	—	—	4	—	4	—	1,9	47	376	21.283.—
O. T. K.	148	—	—	—	—	—	—	—	29	232	13.194.—
Energijski	170	—	—	1	—	1	—	0,5	7	56	3.185.—
Mehanična delavnica	300	—	—	1	—	1	—	0,3	9	72	4.095.—
Konstruktorska	185	—	—	4	—	4	—	2,2	19	152	8.644.—
Elektro delavnica	124	—	—	—	—	—	—	—	18	144	8.190.—
Gradbeni oddelek	205	—	—	1	—	1	—	0,4	36	288	16.378.—
Javornik III.	374	—	—	7	—	7	—	1,8	124	992	56.415.—
Promet	385	—	—	3	—	3	—	0,7	83	664	37.762.—
Transport	199	—	—	3	—	3	—	1,5	67	526	30.482.—
Kapitalna	59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Garaža	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Direkcija	221	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pomožna služba	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Komunalni oddelek	131	—	—	—	1	—	1	0,7	4	32	1.820.—
Metalurška š.	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nabavni oddelek	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skupno:	6740	—	—	85	3	85	3	1,3	1265	10120	575.524.—

Skupno vseh nezgod: 88

Jože Učar, Rado Torkar

Mednarodni kongres livarjev v Düsseldorfu

Največji dogodek Düsseldorfa v letošnjem letu je brez dvoma 23. mednarodni livarski kongres, ki je bil v tem mestu od 1. do 10. septembra 1956. V zvezi s kongresom je bila organizirana velika mednarodna razstava livarstva, odnosno sejem, kakor se je uradno imenoval. Zelo težko bi bilo opisati podrobno to veliko parado moderne livarske tehnike, saj je bila ta razstava po obsegu dosedaj največja. Da se je to organiziralo ravno v Düsseldorfu, tudi ni slučaj. Düsseldorf je eno najlepših porurskih mest, ki ima v samem centru in v neposredni okolici relativno zelo malo metalurških odnosno drugih industrijskih obratov. Prav zaradi tega Düsseldorf izgublja karakter porurskih mest (kot n. pr. Essen, Dortmund) in se lahko primerja s svojimi parki in drugimi komunalnimi napravami z najlepšimi mesti Evrope. Düsseldorf je politični, gospodarski in kulturni center province Nord-Rhein-Westfalen. Poleg tega so v Düsseldorfu vsa centralna strokovna združenja nemške metalurgije. Tako n. pr. Verein deutscher Eisenhüttenleute, Verein deutscher Giesserei-Fachleute in drugi; poleg tega ima Düsseldorf tudi vrsto institutov, med njimi znani železarski inštitut, ki nosi ime „Max Plank“. Gornje ugotovitve nam lahko dopolnijo tudi naslednji statistični podatki: Düsseldorf ima okroglo 650.000 prebivalcev, od katerih je 250.000 zaposlenih. Od tega jih zaposluje metalurgija z različnimi inštituti in združenji vred cca. 59.000, 45.000 je zaposlenih v različnih bankah, poslovnih zvezah in drugih komercialnih ustanovah, 41.000 prebivalcev se bavi z lahko industrijo različnih vrst, 35.000 se jih udeležuje v administraciji, 16.000 v transportu, 5.000 s produkcijo in transformacijo energije, 23.000 z različnimi svobodnimi poklici, 2.000 z agrikulturo itd. Iz navedenga in iz nadaljnjih izvajanj bo bralcu lahko jasno, da ni slučaj, če sta se mednarodni livarski kongres in razstava organizirala ravno v Düsseldorfu.

Tekač Francisove turbine

V dobi atomske tehnike in vedno večje avtomatizacije proizvodnih procesov se nujno dviga splošna raven izobrazbe: vzporedno s tem raste zanimanje širokega sloja ljudi za razne panoge industrije. Zaradi tega n. pr. konstrukcija avtomobila, ustvarjalna moč elektrike ali tehnični podatki o televiziji že niso več skrivnost in privilegij ozkega kroga konstrukterjev in inženirjev, temveč si vedno bolj utirajo pot do najširših slojev prebivalstva.

Iz teh razlogov imajo industrijski sejmi in strokovne razstave posebno v zadnjem času največkrat poučni karakter, ki naj povprečnemu obiskovalcu nazorno pokaže proces industrijske proizvodnje.

Mednarodni livarski sejem (GIFA), ki je bil letos v Düsseldorfu, je popolnoma potrdil točnost gornjih trditvev. Sejem je bil organiziran v stalnih gospodarskih prostorih ob Renu, ki imajo 45.000 m² zaprtega razstavnega prostora in 12.000 m² razstavnega prostora na prostem. Na tem prostoru je razstavljalo 484 podjetij iz 12-tih držav (11 iz Evrope in USA). Od tega je bilo 415 nemških podjetij in 69 podjetij iz drugih evropskih držav. Med temi je bil tudi skupni paviljon jugoslovanskih livarn, ki pa ni bil organizi-

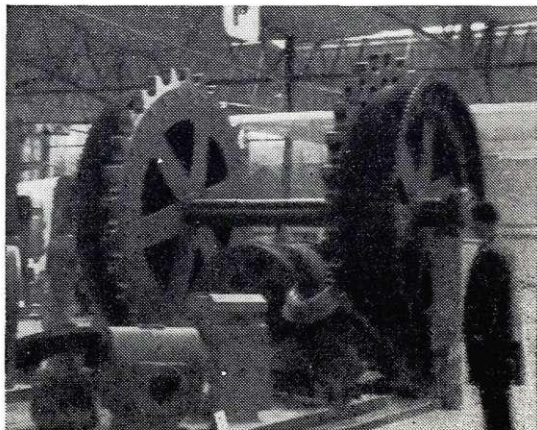
ran s srečno roko in ni prepričljivo dokazal zmogljivosti jugoslovanskih livarn. To samo mimogrede. Na tem impozantnem sejmu, ki je bil po obsegu, številu in količini razstavljenih predmetov po izjavi strokovnjakov največja demonstracija livarske industrije, se je lahko videlo vse, kar premorejo največje in najboljše livarne na svetu. Vzporedno z njimi je nastopala tudi odgovarjajoča strojna industrija ter industrija surovin in pomožnih materialov. Sama razstava se je tudi nekako tako razdelila in sicer v tri osnovne grupe: A. produkti vseh vrst livarn, ki so bili izdelani po vseh znanih postopkih, B. livarski stroji in strojne naprave in C. surovine in pomožni materiali. Seveda je bila razstava po obsegu odlitkov največja. Na tem delu razstave je obiskovalec lahko videl odlitke, ki tehtajo en gram, kot n. pr. delček za patentno zadrgo prek kompliciranega ohišja bencinskega motorja ali pod pritiskom vlitega okvirja za motorno kolo, pa do ladijskega vijaka s premerom 7 m in končno do ogromnega valjčnega stojala, ki tehta očiščeno in obdelano 270 ton in je vlit iz enega komada. V ilustracijo naj navedem, da je to valjčno stojalo 11,4 m visoko in da je dosedaj najtežji znani odlitek na svetu. To stojalo je bilo odlito v znani nemški livarni BVG v Bochumu. Za odlitje tega komada so založili 380 ton vlička v 5 SM-peči. Hod peči je bil tako urejen, da je bil prebod na vseh pečeh v časovnem intervalu 5 minut. Komad so odličali s 4 ponovcami naenkrat. S peto so pa naknadno dolivali. Komad se je hladil 46 dni.

V okviru razstave je bilo organiziranih tudi več poučnih in posebnih razstav, med njimi n. pr. zelo zanimiva razstava konstruiranja in vliivanja. Na mednarodni livarski kongres se je prijavilo ca. 3.500 delegatov iz 33 držav, med njimi prvič tudi Sovjetska zveza, ki je bila zastopana s 14-člansko delegacijo. Poleg teh uradnih zastopnikov raznih tovarn in institutov, je obiskalo kongres in razstavo več tisoč strokovnjakov iz različnih držav, ki so si z zanimanjem ogledali to manifestacijo livarske tehnike. Posebno privlačni so bili oddelki, kjer so demonstrirali nove postopke vliivanja.

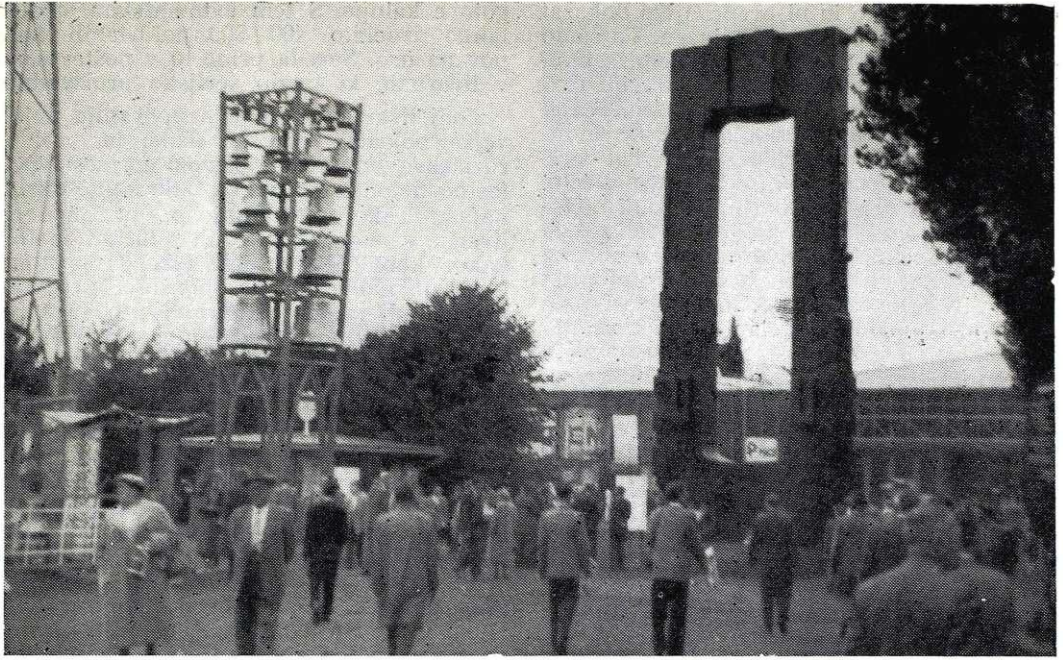
Iz razstave je bilo razvidno, da je livarska industrija dosegla omembe vredno stopnjo avtomatizacije. Med tem, ko je delo v starih livarnah posebno naporno, umazano in nevarno, so modernizirane livarne zelo prijazne; delo v njih pa je zaradi uporabe modernih strojev in avtomatov skoraj prijetno, predvsem pa čisto. Zaradi tega ni nič nenavadnega, da je v takih moderniziranih obratih zaposleno veliko število žena in deklet. V ilustracijo naj navedem samo avtomatski stroj za kaluparjenje, ki izdeluje

gotove kalupe. S tem avtomatskim strojem lahko izdelajo 400—500 polovičnih kalupov na uro. Seveda pride to v poštev samo v livarnah, ki imajo serijsko proizvodnjo.

Tudi livarska industrija uporablja največja odkritja atomske fizike in sicer za raziskavo odlitkov z ozirom na sestavo in lastnosti materiala in za odkrivanje skritih napak. Tako uporabljajo n. pr. moderne livarne za kontrolo svojih odlitkov izotope kakor kobalt-60 in iridij-192. Ta postopek kontrole materiala se uporablja predvsem pri kompliciranih odlitkih. Kontrola z izotopi ima prednost pred rentgensko kontrolo predvsem zaradi tega, ker je naprava sama mnogo manjša in ni vezana na električno energijo. Seveda bi bilo napačno trditi, da je modernizacija livarn kjerkoli v Evropi ali na svetu že do kraja izvedena. Ne smemo pozabiti, da je to še le v povojih in da bo treba še desetletja, da se bodo stotine in stotine livarn v raznih državah uspele modernizirati. Modernizacija livarn je namreč vezana na velike investicije, s katerimi pa je v nujni zvezi problem rentabilnosti in ekonomičnosti. Duisburger Hütten-Schule je razstavila model supermoderne večje livarne in je pri tem upoštevala vse izsledke znanosti in tehnike. Model je bil brez dvoma perfektno izdelan, saj je pri njem rešeno tako vprašanje transporta, regeneracije prahu, hlajenja odlitkov, vse je preračunano na minute in sekunde, tako, da so kapacitete in časi popolnoma izkoriščeni. Na vprašanje, če taka livarna že obstoja ali če je v gradnji, so odgovorili, da še ne, ker se to zaenkrat še ne izplača. Na teh principih zgrajena livarna bi morala imeti za najmanj 5 let naročil vnaprej, da bi bila stalno zaposlena. V nasprotnem slučaju pa bi se velike investicije, ki jih zahteva obrat, ne izplačale. Iz tega lahko sklepamo,

Detajl verižnega pogona

Pri vходу na razstavní prostor je bil postavljen dosej največji odlitek valjčnega stojala na svetu, ki tehta 270 ton

da popolna avtomatizacija livarn, pa naj bo še tako revolucionarna, še dolgo ne bo dosežena, ker postavlja ekonomske probleme, ki so zaenkrat težko rešljivi. Seveda bi bilo napačno odstopiti od prizadevanja po čim večji avtomatizaciji livarskih obratov. Čas sam pa bo pokazal rešitve tudi teh ekonomskih problemov.

Največ izgledov za modernizacijo livarskih obratov imajo zaenkrat Sovjeti. Po njihovi izjavi imajo sovjetski strokovnjaki nalogo modernizirati vse livarske obrate v Sovjetski zvezi. Zaradi tega so se Rusi na GIFA zelo zanimali za nemške stroje in naprave. Sovjetski delegat je izjavil, da je mehanizacija livarn v Sovjetski zvezi zaradi tega tako nujna, ker pri današnjem stanju sovjetske livarske industrije ne morejo dobiti ljudi, ki bi delali v teh livarnah. Livarne so v Sovjetski zvezi kakor tudi v drugih deželah pomenile peto kolo in zelo zaostale za splošnim razvojem industrije. Sovjetska zveza zapolnjuje v livarstvu cca. 400.000 ljudi.

Sovjetske livarne vlivajo samo v kalupe letno 11 milijonov ton.

To so bili nekako splošni vtisi, ki jih je dobil obiskovalec te velike razstave v Düsseldorfu. Kakor že omenjeno, pa je bila ta razstava organizirana v tako velikem obsegu, da je zelo težko podati izčrpen opis v tako kratkem poročilu.

Omembe vredna je tudi organizacija kongresa in razstave. Obiskovalci iz ostalih krajev države, predvsem pa inozemci so na osnovi prijav za kongres že pred prihodom v Düsseldorf vedeli za naslov hotela in številko sobe, kjer bodo stanovali. Vse informacije v zvezi s kongresom so se lahko dobile že na postaji, odnosno v informacijski pisarni na kongresnem prostoru, ki je bila organizirana tako, da je vsak udeleženec kongresa v najkrajšem času opravil vse formalnosti. Če računate, da je bilo na kongresu 3.700 ljudi, od tega cca. 2.700 izven Düsseldorfa in da ni bilo v zvezi z organizacijo nobenih težav, si lahko mislite, da je bila organizacija tega več kot perfektna.

PREPREČUJ OBRATNE NEZGODE!

Ni vse zlato, kar se sveti!

Zanimivosti

Druga organizacija za zavarovanje proti boleznim pa plača članom vse zdravniške račune in preglede (ne pa bolnice). Tu pa je prispevek že zelo velik in večina tega ne zmore. Pri nobeni organizaciji pa se ne plačuje boleznim oči, nabava očal in novi zobje. Če nekdo torej hoče biti kolikor toliko zavarovan proti boleznim, mora biti član obeh organizacij. Da bi presodili izdatke za zdravljenje, moramo vedeti cene. V srednjem bolniškem razredu, ki odgovarja našim bolnicam, so cene približno (New York): navaden pregled, preveza 5 dolarjev, popoln pregled 15, rentgen 15—25, navadna operacija slepiča 300—500, porod 800, z komplikacijami 1200, bolniška soba z eno posteljo 25 dolarjev na dan, z dvema posteljama v eni sobi 18 dolarjev, brez sestre (ki se plača posebej). Vsaka intervencija doktorja izven normalnega zdravljenja se plača posebej. Specialisti računajo še več. Za zdravniške cene nekega dela telesa — za kar je potrebno recimo polurni pregled se plača tudi 50 dolarjev ali več. Torej bolnen lahko kaj hitro pusti družine brez hiše in denarja.

Pokojnine imajo najbolj urejene državni uslužbenci, toda tudi oni imajo pri polnih letih največ pokojnine do 1/3 plače. Pokojnina od 50—100 dolarjev na mesec se smatra kot zelo dobra. Delavci in nameščenci pa dobe pokojnino, če sami redno vplačujejo v poseben pokojninski fond. V nekaterih velikih tovarnah vplačuje v ta sklad delno tudi delodajalec (kadar je delavec zaposlen). Toda tudi pri takem rednem vplačevanju pokojnina ni velika.

Zato se mora vsak sam preskrbeti za starost. Vsak zato varčuje in varuje prihranke za bolezen in starost. Ako je mogoče, si potem kupi s prihranki kakšne nepremičnine (hiše ali slično), da potem lahko na stara leta od tega nekako poleg one nezadostne pokojnine živi. Upokojenci se ponavadi selijo na deželo, kjer je stanovanje in hrana bolj poceni. Tu potem žive od svojih prihrankov in pokojnine zelo, zelo skromno. Le malo je takih, ki si za časa aktivne delovne dobe prihranijo ali pa zaslužijo toliko, da kasneje na stara leta enako razkošno žive.

Tudi naši ekonomski izseljenci stoje pred istim problemom. Celotno življenje delajo in si nekaj prihranijo. Če so bili marljivi in stalno zaposleni, imajo pokojnino približno 50 dolarjev, drugače pa žive od prihrankov v svojih hišicah. Zato se često zgodi, da se vrnejo v svoj stari kraj. V ZDA se namreč s 50 dolarji mesečno ne more živeti. V Evropi, prav posebno pa še pri nas, pa to pomeni veliko več zaradi drugačnega kursa in cen življenjskih potrebščin. Dolar v sami Ameriki ni še zdaleč toliko vreden, kakor je v tujini.

Tudi tam so ljudje polni skrbi. Bore se za vsakdanji kruh in zaslužek. Boje se boleznim kot „šibe božje“, slabih ekonomskih prilik in tudi starosti. Vsak stalno misli na povečanje svojih prihrankov, da bi bili dovolj veliki, ko potrkajo na vrata slabi časi.

Tudi davek mora vsak posameznik plačati na svoje dohodke. Zato so tudi ti davki stalna skrb Američanov. Kajti če ne plačajo davka, podležejo kazni in zaplenitvi. Ob takih skrbih tudi njim hitro teče čas in zdi se jim, da imajo malo, premalo zaslužka. Trudijo se na vse načine, da bi si ta zaslužek povečali in tako povečali svoje blagostanje. Strica z medom tudi tam sprejmejo, le nikoli ne pride.

NEKAJ ZANIMIVIH ŠTEVILK

V naši državi je bilo lani 3472 kulturno-umetniških in prosvetnih društev s 246.697 člani. V Sloveniji jih je bilo 697 z 68.210 člani. Tudi kinematografov imamo lepo število — 1388 s skoraj pol milijona sedeži. Kinopredstave je gledalo 96.997.000 ljudi. V Sloveniji je 221 kinematografov z 68.704 sedeži. Predstav je bilo 60.359, gledalo pa jih je 13.769.000 obiskovalcev.

TAKIH VIHARJEV MI NE POZNAME

V prvih dneh oktobra je divjal na otoku Okinawa na Japonskem strahovit tajfun, ki je povzročil smrt 23 ljudi in napravil škode mnogo milijonov. 12.000 ljudi je ostalo brez strehe, močno poškodovanih hiš pa je bilo v celoti 32.000.

Pri nas na Jesenicah pa je bil že pravi orkan tisti vetrček, ki je nedavno izruval nekaj smrek in bukev, razkril nekaj preperelih streh in temeljito popihal prah s cest.

PROIZVODNJA ZLATA NA SVETU

Zadnji podatki o svetovni proizvodnji zlata so iz leta 1951. Tokrat so proizvedli 900.000 kg zlata. V južni Afriki je bilo proizvedenega 360.000 kg, v ZDA okoli 250 tisoč kg, v SZ približno 150.000 kilogramov, ostalo pa drugod.

POPRAVEK

V 9. številki našega lista se je na strani 234 vrnila neljuba tiskovna pomanjka in sicer v članku »Železarna Jesenice in naše ladjedelništvo«, kjer bi se moral stavek v 3. odstavku pravilno glasiti: V njenem 90 m dolgem in 30 m širokem trupu je vgrajenih 900 ton in ne 90 ton pločevine. Prav tako bi se moral pravilno glasiti stavek v zadnjem odstavku istega članka na strani 235: Venec gora, ki nas loči od naše obale, naj ne bo povod naši kontinentalni miselnosti, v kateri smatramo vse bodisi take ali take investicije za naše ladjedelništvo in ne gospodarstvo.

Dred 55 leti se je rodil

TONE ČUFAR -

naš prvi delavski pisalelj

V pusti kotlini je ležal industrijski revir. Iz kotline so se dvigali v zrak visoki dimniki. Okrog njih so stale sajaste tovarniške stavbe. Skozi odprtine nekaterih stavb je padala na prosto svetloba razgretih peči; v drugih so ropotali stroji.

Tovarna je obratovala.

Peči so talile železo, stroji so ga preoblikovali.

Ljudje so stregli strojem in pečem.

Ljudje so bili v tovarni in v domovih.

Domovi so bili razmetani po revirju.

V bližini tovarne je bilo največ hiš:

visokih in nizkih, zidanih in lesenih.

V samotnih krajih so stale pritlikave barake.

Vse je zapadel visok sneg.

Skozi industrijsko kotlino je pihal hud veter.

Mraz je pritiskal.

Revir je objemala tema zimskega večera.

(Tone Čufar: Uvodni stavki v „Februarsko noč“).

V pusti kotlini, kjer leži jeseniški industrijski revir, se je v Markeževi hiši na Muravi 14. novembra pred petdesetimi leti rodil deček, o katerem takrat ni nihče slutil, da bo pisal pesmi, drame, črtice, novele in romane, slovenski proletarski pisatelj Tone Čufar. Tudi njegov oče Anton, tovarniški modelni mizar, in njegova mati Ana nista slutila, da sta dala življenje umetniku in borcu za delavske pravice, človeku, ki bo na Jesenicah največ doprinesel za socialistične ideje in se zanje 11. avgusta 1942, v času narodnoosvobodilnega boja, tudi žrtvoval. Njegovo 37-letno življenje je del revolucionarne kronike „puste kotline“, v kateri je ležal industrijski revir, „in ki ji je z nekaterimi pesmimi, zlasti pa s književno reportažo „Februarska noč“, z dramo „Polom“ in z romanom „Pod kladivom“ postavil spomenik.

Rodil se je v času, ko se je začelo jeseniško delavstvo razredno prebujati. Leto poprej so delavci prvič ustavili tovarno.

Krivice so bile namreč že tako velike, da jih niso mogli več trpeti in so se jim spontano uprli. Isto leto so stavkali tudi graditelji Karavanškega predora, ki jih je tvrdka Gross & Co. še bolj neusmiljeno izkoriščala kakor KID tovarniške delavce. Tvrdka Gross & Co. je poleg izkoriščanja delavstva zelo slabo skrbela za varnost delavcev pri delu in je zaradi tega zakrivila težko nesrečo, ki je 21. novembra 1904 zahtevala 15 smrtnih žrtev. O vsem tem so morali jeseniški ljudje takrat mnogo govoriti. Pomoč, ki so jo dobivali stavkajoči od delavstva drugih železarn, še bolj pa to, da so valjavci teh železarn odklonili, da bi prišli kot stavkokazi na Jesenice in Javornik, je bila vzrok, da so se jeseniški delavci začeli zavdati pomena delavskih strokovnih organizacij in so vedno pogosteje o njih razpravljali. Na Jesenicah je sicer delovala Krščanska strokovna zveza, ki je bila ustanovljena kmalu po neuspelem poizkusu ustanovitve podružnice socialdemokratske

stranke na Jesenicah. Toda ta je bila več ali manj pod kontrolo kapitalistov, saj je bila ustanovljena na pobudo takratnega direktorja Luckmanna, ki ji je ob ustanovitvi dal tudi štirideset goldinarjev za „prebroditev prvih težav“. Delavstvo, organizirano v tej stranki, pa je moralo biti z jeseniškimi vodstvom, ki ga je kontrolirala duhovščina, nezadovoljno. To nam dokazuje stavka iz leta 1904, ki so jo vodili člani te zveze in ne njeni voditelji. Ko so stavko zaključili, je vodstvo te zveze začelo dušiti upornost delavstva v jeseniški podružnici te stranke. Duhovnik dr. Sušteršič iz Ljubljane se je pri tem najbolj „izkazal“. Delavstvo pa je seveda mislilo drugače. Volitve v državni zbor leta 1905 — v rojstnem letu Toneta Čufarja — so mišljenje večine jeseniškega delavstva najbolj potrdile. Socialistični kandidat je na Jesenicah dobil največ glasov, dasi na Jesenicah razen Delavskega izobraževalnega društva ni bilo niti kovinarske strokovne organizacije, niti socialdemokratske stranke. Šele zmaga na volitvah je dala signal, da so socialistično misleči delavci pod vodstvom krojača Trojarja leta 1906 ustanovili podružnico socialdemokratske stranke. Odziv delavstva v to stranko pa ni pokazal rezultata državnoborskih volitev v jeseniškem železarskem revirju. Avstrijska socialna demokracija ni zavzela nobenega stališča do nacionalnega vprašanja in je celo podpirala nemštvo v naših krajih. Tega pa mnogi jeseniški delavci ob njeni ustanovitvi niso mogli odobravati. Zato ne najdemo v njenih vrstah Čufarjevega očeta, ki je bil nacionalno zaveden Slovenec in je v tem duhu vzgajal tudi svoje otroke.

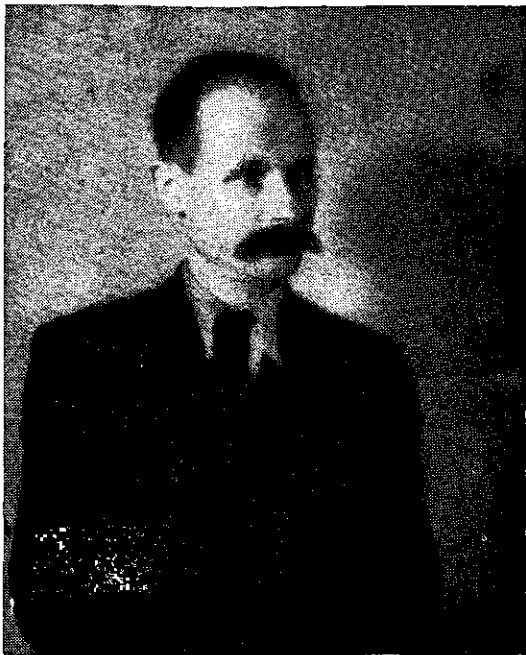
Socialne krivice v jeseniškem revirju pa so bile težje od nacionalnih. Zato je članstvo v vrstah socialne demokracije, ki je bila tedaj edina razredna delavska organizacija, naraščalo in je ob izbruhu prve svetovne vojne bila v vrstah jeseniških socialdemokratov več kakor tretjina vsega delavstva, zaposlenega pri Kranjski industrijski družbi.

V tem obdobju je minulo Tonetu Čufarju kasnejšemu delavskemu pesniku in pisatelju prvih devet let življenja. Potem pa je prišla prva svetovna vojna in domači so ga poslali k stricu na Slamnike, kjer je postal pastirček. Sam pravi, da mu je bilo šolo na Jesenicah hudo zapustiti, saj je pri stricu na Slamnikih nad Bohinjsko Belo mogel zahajati v šolo le pozimi. Težko medvojno življenje v industrijskem revirju je bilo vzrok, da je ostal Tone na podeželju. Tam mu namreč ni manjkalo hrane. Zato je dvanajstletni Tone odšel leta 1917 za pastirja v Rateče h Kavalarju, po domače Mi-

narju, in ostal tam do leta 1919, ko se je vrnil na Jesenice in dobil odpustnico iz osnovne šole.

„Kadar mi je težko, se dvignem preko težav z razigranostjo,“ je kasneje zapisal Čufar v nekem pismu. In s to „razigranostjo“ imenuje kasneje pisatelj obdobje teh let kot svojo „pastirsko gimnazijo“ ali „višjo realko“. Že kot otrok je imel druge cilje, že kot otrok je začutil v sebi potrebo po umetniškem izpovedovanju ali kakor o tem pripoveduje sam, „da bi rad kaj opisal“. Rad bi postal pisatelj ali pa slikar. Med tem dvojnim je nihaj, oziroma, o teh dveh poklicih je sanjaril v „pastirski gimnaziji“, ko je na paši prebiral knjige ali pa risal in rezljal. Prav ta sla po ustvarjanju ga je gnala že kot pastirčeka, da se je izobraževal sam, kakor je pač vedel in znal. Medvojna šola, zlasti na podeželju, ni mogla biti prida. Zato je bil Čufarjev boj silno težak, da se je naučil pisati in oblikovati prve stavke. Brez notranjega gona, ki je dal slutiti bodočega oblikovalca lepote, bi Čufar v pogojih, v kakršnih je živel, ne vztrajal, da bi uresničil svoje težnje postati umetnik.

„Pastirska gimnazija“ — otrokovo prvo trpljenje, ko je moral zapustiti šolo na Jesenicah in iti za pastirja, vojna leta in trpljenje milijonov, pridige po cerkvah, da je treba umirati za „domovino“, pripovedovanje ljudi, ki so prihajali s fronte, pre-

Eden izmed zadnjih posnetkov Toneta Čufarja

livanje zvonov, ki bi morali oznanjati mir na zemlji, v topove itd., itd. — vse to je oblikovalo v njem spoznanje že v otroških letih, o katerih pravi sam: „Ko sem začel sprašujoče gledati v svet, je divjala vojna. Marsikaj sem takrat že kot otrok premislil in miselno brez dvoma več pridobil kot marsikdo, ki je bil vsa štiri leta na fronti. Sploh mi je vojna odpirala oči za ves svetovni nazor, za vse drugo, kar je v mirnem času bolj skrito, a zato nič manj strašno. Vsaki stvari sem po težkih notranjih bojih šel do dna in nisem storil koraka nazaj. Mučil sem se zaradi marsikaterega religioznega predsodka in druge miselne navlake v današnji družbi. Vloga raznih verskih opijev v vojni je sila velika. Z njo izigravajo milijone zaslepljenih ljudi. Mene je še za vajeniških

let zanimala velika misel, napisati neko nebeško komedijo, satiro, v kateri bi (odrosko ali prozno) pokazal vso ironijo klanja, vse špekulacije z življenji itd., itd. A že tedaj sem vedel, da je treba za to silnih priprav, znanja, oblikovnega in snovnega... Za to reč bi moral poznati več ver, oh, toliko reči! Najti bi moral čas in razpoloženje za ustvarjanje. Zadeva pa bi ne mogla tu v svet. Nič zato. Glavno je, da bi jo napisal!“ Čufar ni spravljal teh misli niti do zamisli. Zakaj, o tem bomo razpravljali kasneje. Ta odstavek iz nekega njegovega pisma, sem izbral zato, da moremo vsaj približno slutiti, kaj se je dogajalo v Čufarjevi notranjosti v letih njegove „pastirske gimnazije“ in v vajeniških letih.

(Dalje prihodnjič)

Pišejo nam . . .

Planinski oddelek
na nedavni razstavi
na Javorniku

Foto Torkar

Premalo zanimanja za naše planine

Med najmočnejša društva oziroma družbene organizacije na Javorniku sodi Planinsko društvo, ki uspešno deluje, zlasti še v zadnjih povojnih letih. v Planinskem društvu na Javorniku je včlanjenih več kakor 600 članov. Razumljivo je, da ima upravni odbor društva s tako velikim številom članstva polne roke dela, ne manjka pa tudi ovir in težav.

Posebno pozornost je vodstvo planinskega društva na Javorniku posvetilo mlajšim članom. Kljub vsej dobri volji in vloženim naporom pa vodečim tovarišem ni uspelo vključiti v sestav društva še večje število šolske mladine, kar bi bilo vsekakor

koristno in potrebno. Pričakovati pa je, da bo v bližnji bodočnosti vključeno več mladine v vrste planincev, pomoči pa je pričakovati tudi s strani šolskega odbora na tukajšnji nižji gimnaziji. Upravni odbor društva je v letošnjem letu organiziral dva izleta za mlade planince in tudi 4 dnevno taborenje v Krmi. V omenjenem taboru, ki se ga je udeležilo 25 mladih planincev, je vladal vzoren taborniški red, vodstvo planinskega društva pa je pripravilo tudi dvoje vzgojnih predavanj.

Iz razgovora s predsednikom društvene uprave tov. Svetinom je bilo razvidno, da ima društvo namen ustanoviti posebno knjižnico, ki bi članom

in tudi ostalemu prebivalstvu nudila kar največ čtiva in planinske literature. Tov. Svetina je sodelavcu našega lista povedal tudi to, da zanimanje za planine med prebivalstvom Javornika in Koroške Bele v zadnjem času pada v primerjavi s prejšnjimi leti. Za starejše člane društva sta bila v letošnjem letu organizirana dva izleta in sicer na Lubnik nad Škofjo Loko in na Triglav, vendar je bila udeležba na teh izletih minimalna. Društvena uprava bo morala krepko prijeti za delo, da se med prebivalstvom poveča zanimanje za lepote planinskega sveta. Zato bo potrebno po-

iskati tudi druge možne oblike, da bo v bližnji bodočnosti še več prebivalcev Javornika in Koroške Bele obiskalo pobočja Karavank in druge gorate predele v naši domovini.

Planinsko društvo na Javorniku oskrbuje 3 planinske postojanke in sicer Staničevo kočjo pod Triglavom, planinsko postojanko v Krmi ter planinski dom na Pristavi v Javorniških rovtih. Obisk v teh postojankah ni bil zadovoljiv, medtem ko je omenjene postojanke v prejšnjih letih obiskalo več ljubiteljev naših gora.

Uspela gospodarska prireditel na Jesenicah

Kljub temu, da v našem gorenjskem kotu v primerjavi z drugimi kraji v Sloveniji nimamo obsežnih površin za obdelovanje zemlje, pa so v zadnjih letih naši kmetovalci dosegli razmeroma lepe in zadovoljive uspehe pri vzreji živinoreje. Kmetijska zadruga Jesenice, ki je med največjimi zadrugami te vrste na Gorenjskem, je veliko pripomogla, da se lahko ponasamo z lepo plemensko živino, kmetovalci - člani KZ Jesenice pa tudi v vedno večji meri uporabljajo kmetijske stroje za obdelavo svojih ornih površin. S tem, da skrbijo za sodobno obdelavo zemlje s pomočjo strojnega parka ter za dobro vzrejo, skrbijo, da delavstvo, ki je zaposleno v naših tovarnah, dobi čim več mesa, masti ter drugih pridelkov, ki so za prebivalstvo našega revirja življenjskega pomena.

Kmetijska zadruga na Jesenicah je napravila že precejšen korak naprej, saj je bilo zlasti v zadnjih letih temeljito poskrbljeno za obnovo pašniških postojank na naših planinah, ki so bile v veliki večini uničene med drugo svetovno vojno. Vodstvo omenjene zadruge je v razmeroma kratkem času organiziralo dve živinorejski razstavi. Zadnja razstava, ki je bila v nedeljo, dne 30. 9. 1956, je pokazala velik napredek pri vzreji živine, če upoštevamo dejstvo, da je pred dvema letoma znašala molznost najboljše krave 2800 kg mleka na leto, danes pa se je to število povečalo tako, da je pri ocenjevanju razstavljenih plemenskih živin dobila prvo mesto krava z molznostjo 4400 kg. Na živinorejski razstavi na Jesenicah so se najbolje izkazali člani KZ (vaška skupnost Koroška Bela), saj so bile njihove živali ocenjene najbolje, kar velja tudi za vole, kjer je bil najtežji izmed njih (800 kg) ocenjen kot najboljši. Posamezni živinorejci so bili nagrajeni, pohvaljen pa je bil tudi najboljši pastir v tem predelu tov. Anton Dobravec, ki je v nemajhni meri poskrbel za to, da je imela živina na planini kar največ sočne paše.

Da je letošnja živinorejska razstava uspela, ima največ zaslug vodstvo KZ Jesenice, veliko

truda pri organizaciji te razstave pa je vložil predsednik istoimenske zadruge tov. Noč Ludvik, ki je tudi član našega železarskega kolektiva. To velja tudi za tov. Lovra Markeža in še nekatere druge živinorejce, ki so tudi naši sodelavci in se v svojem prostem času pridno bavijo z živinorejo.

Pričakovati je, da bodo naši kmetovalci v bodoče še bolj skrbeli za to, da bo živilski trg napolnjen s potrebnimi poljskimi pridelki in bo tako v doglednem času možno rešiti težak problem prehranjevanja delavcev v naših samskih domovih, kakor tudi ostalega prebivalstva na Jesenicah.

Marjan Stare

Grob u gozdu

Bil tisti dan
je prvi maj,
ko očka ni
prišel nazaj.

Prišla prek trat
je spet pomlad
in fantič mlad
podal se je na pot
prek rožnatih livad.

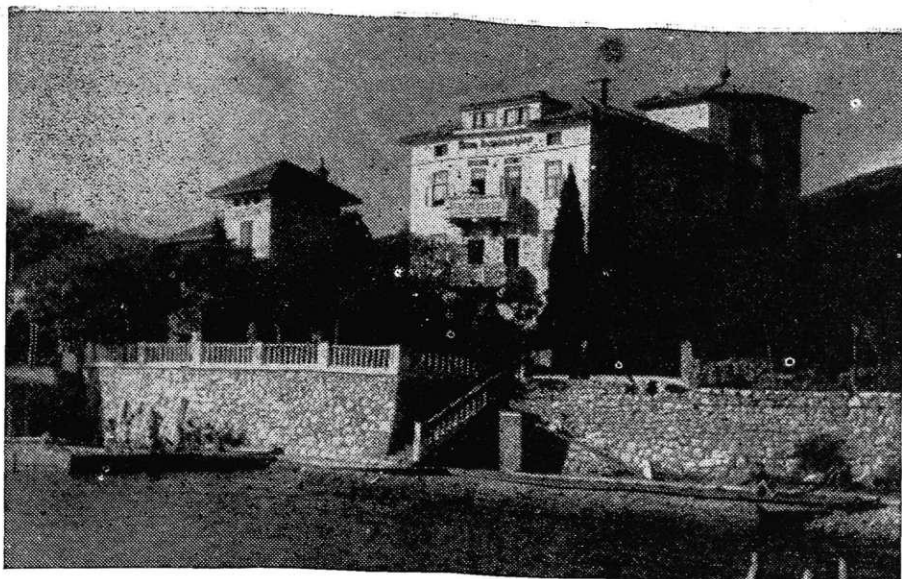
„Tu očka spi,
— junak!“

Ob stari bukvi križ,
na hitro zbit
iz starih lat.

„Tu očka spi,
— junak!“

Razlila se povsod
je spet pomlad
in fantič mlad
podal se je na pot.

Zapoznelo pismo iz Crikvenice

Marsikdo, ki bo prebral te pripombe o Domu kovinarjev v Crikvenici, bo pritrdil, da tam ni vse tako kot bi moralo biti in da bi se z malo dobre volje dalo marsikaj popraviti.

Po domovih ob morju raznih slovenskih podjetij in ustanov sem videl pod sličnimi pogoji dokaj boljše razmere, zato se upravičeno sprašujem, zakaj smo ravno mi, jeseniški kovinarji, tudi na morju prikrajšani za vse tiste ugodnosti, ki jih imajo drugi in ki bi jih pod enakimi pogoji lahko imeli tudi mi. Morda bo kdo dejal, da smo za razne ugodnosti prikrajšani zato, ker plačujemo oskrbo po znižani ceni. Dejstvo je, da prejme uprava Doma doplačilo do polne cene pensiona za vsakega kovinarja iz plačnega viška podjetja in ni torej prav nič prikrajšana. Namen imam opisati nekaj pomanjkljivosti v Crikvenici, ki se ponavljajo že leta, pa ni nikogar, da bi jih ožigosal.

Pustimo prevoz do Crikvenice in nazaj, četudi bi lahko naš avtobus pripeljal novo izmenovo v Crikvenico in staro na Jesenice. Vsega skupaj bi vozil 12—14 krat v vsej sezoni (Trbovlje ima to tako urejeno). Letos se je šele začelo s prakso, da sobe določijo že na Jesenicah in je s tem odpadlo tekanje, prerekanje in slaba volja ob prihodu v dom. Za bodočo sezono pa bo treba misliti na to, da se večina skupnih sob predela v sobe z dvema ali tremi posteljami, kajti v današnjem času si je težko predstavljati v eni sobi dve ali tri stranke, saj je končno tudi to že s stališča človeškega dostojanstva, kot tudi s stališča pravnega pomena besede „ODDIH“ nepravilno. Mislim, da bi se dalo to vprašanje rešiti ali s prezidki ali s provizoričnimi stenami, kar bi za tak kolektiv ne bi bilo predrago. Zavedati se moramo, da se mora človek na oddihu sprostiti! Dalje naj opozorim na postelje. Mislim, da ni niti ene postelje v domu, ki ne bi škripala in tako z neprijetnim nemirom ponoči motila vse stanovalce. Mislim, da bi se dalo to odstraniti z malenkostnimi izdatki, toda ni iniciative za to in zdi se mi, da tudi tu velja pravilo,

da je za Kranjca vse dobro! Sobe same so dokaj nečiste. Pospravljalka uredi postelje, malo pomete, ostalo pa je tako, kot je bilo v začetku sezone. Absolutno je treba paziti na čistočo umivalnikov, omar in tal! Tu se menjajo ljudje vsakih 10 dni in ni estetsko, pa tudi ne higienično, če prideš v zamazano sobo, in prepričan sem, da bi sanitarna inšpekcija tudi prišla do takega mnenja. Električna napeljava kliče tudi že leta po reparaturi.

Po stopnicah ni tekačev in zato so se že večkrat pripetili spodrsaljaji po gladkih stopnicah in le k sreči ni bilo težkih posledic kot podplutbe. Iz denarja, ki se je lani ustvaril v Crikvenici kot dobiček, bi tudi ta nedostatek bil lahko že odstranjen. Na straniščih bi morala vladati čistoča. **Absolutno je terba preskrbeti toaletni papir in odstraniti duh s pripomočki, ki jih dobiš v vsaki drogeriji.** Obednica je bila letos čista in prijazna (na mizah cvetje), samo serviranje bi se moralo vršiti tako, da ne bi čakali s serviranjem na kompletno zasedbo vseh miz. Kdor prvi pride, naj prvi tudi jé! Tudi na morju so ure dragocene in je škoda zapravljati jih s čakanjem pri obedu. Hrana je bila letos odlična.

Pereče vprašanje vsa leta je bufet. Ali ni mogoče, da bi bil bufet odprt ves dan, ko je do mesta tako daleč? Po kosilu marsikdo rad popije, pa mora čakati do 13.30. ure. V času največje žeje (14—16) je bufet zopet zaprt. Tudi v jutranjih urah si marsikdo zaželi požirek, pa si ga ne more privoščiti, ker je bufet zaprt. Okolica bufeta je več kot žalostna. Po tleh leže papir, odrezki in slično. Ali ni mogoče nabaviti košare za odpadke. Enaka slika je tudi na plaži. Zavedajmo se, da je čistoča tudi znak kulturnosti naroda! Pred bufetom bi lahko montirali pepelnike kot pri „Jelenu“ in po tleh ne bi bilo cigaretnih ogorkov. V morju je bil včasih tobogan, sipa, kolo. Mar je popravilo teh res tako drago, da se ne izplača tvegati za razvedrilo kovinarja? Saudolini puščajo vodo kot malo boljša rešeta. Ležalne deske niso bile umite z vro-

čo vodo, oziroma razkužene, odkar so bile nove in zato ni čuda, da dobiš na njih lišaj. Stopnice v morje so gladke in zato nevarne. Mislim, da ni tu treba nobenih investicij za izboljšanje tega, ampak samo malo dobre volje. Ležalni stoli leže polomljeni v shrambi. Mislim, da se izplača (drugim kopališčem se to izplača) dati jih v popravilo in pobirati od njih izposojevalnino. Prostor za balinanje bi se dal s prav majhnimi stroški izgladiti in tudi nove krogle dobiti ni tako težak problem.

Naštel sem nekaj nedostatkov, ki bi se jih z malo več volje prav lahko dalo odstraniti že v minulih letih. Res pa je, da bi morali potem, ko bi bilo vse v redu, vzgojiti tudi marsikaterega kovinarja, če drugače ne, tudi s silo. Po odhodu izmene naj se izvrši dosledni pregled in zahteva povračilo za nastalo škodo. Vsakega je treba vzgojiti tako, da bo z našo skupno lastnino ravnal ravno tako kot s svojo lastno.

Ob koncu bi pripomnil še dvoje. Čudno se mi zdi, da je vino v bufetu tako drago. Saj je dovoljeno, da kupuješ vino, kjerkoli hočeš. In če ga

dobiš na Krku po 60—70 din, bi bila prodajna cena v bufetu lahko največ 90 din. Ravno tako je tudi z ostalo pijačo. Drugo, kar ni pravilno, so izleti z lastnim čolnom. Tudi tu je cena prevoza predraga. Čolnar je plačan mesečno, čoln je last kovinarjev, motor je last kovinarjev, cena prevozu pa je malenkostno nižja od cene poklicnih prevoznikov v Crikvenici sami.

Upam, da bo ta kritika zadela na prava ušesa in da ne bo morda kdo mislil drugače kot jaz. Pred očmi imam samo to, da bi se naš kovinar na odihu počutil res prav dobro, tako v sobah, v obednici, v bufetu, v morju, na izletu, kot ob pijači in glasbi (ples bi bil lahko vsak večer, saj je narejena plesna ploskev. Toda radioaparatus prosi že leta za popravek). Vse bi se dalo urediti ob minimalnih izdatkih. Nikakor pa bi ne bilo prav, če bi se iskalo dobiček tam, kjer ga ne smemo. Naš dom je dom zaprtega tipa in kot tak ima precej prednosti v primeru z ostalimi gostinskimi podjetji.

KAVI

Kratka zgodovina NOB na Gorenjskem

(Nadaljevanje)

Požgani so bili kozolci v Polju pri Skaručni na posestvih pregnanih slovenskih kmetov. Streljali so in ranili ovaduha Alojza Vizjaka na poti od Radomelj proti Rovtam, napadli policijski avto med Repljami in Vodica-mi itd.

Te akcije so vznemirile nemško komando na Bledu. Načelnik civilne uprave Kutschera je takoj, ko je zvedel za partizanske akcije, še isti dan 28. julija izdal naslednji Razglas: »Komunistični elementi so v noči od 27. na 28. julij 1941 izvršili, oziroma skušali izvršiti sabotažne akte na zasedenem ozemlju. Policija je pri tem ustrelila dva saboterja. V obrambo proti takim pripetljajem odrejam torej s takojšnjo veljavo:

Na zasedenem ozemlju je do nadaljnega prepovedano zapustiti hišo v času od 10. ure zvečer do 4. ure zjutraj.

Policijska ura v gostilnah, kavarnah itd. se določa na 21. uro. Podaljšanje policijske ure je nedopustno. Kinoobratni morajo biti najpozneje ob 21. uri zaprti.

Izmenjava delavcev se mora v obratih z nočnim delom tako urediti, da delavskim močem ne bo treba v času od 22. do 4. ure zjutraj na cesto. (Veldes, dne 28. julija 1941. — Načelnik civilne uprave Kutschera). Dokument je prepisan po slovenskem izvirniku, ki je bil objavljen poleg nemškega; zato taka slovenščina »delavskim močem« — op. ur.

Ta dokument sam po sebi še ne govori o represalijah nad prebivalstvom, ki so ga pripravljali Nemci, ker so morali zaradi uporniških nemirov ustaviti začasno name-ravano preseljevanje Slovencev. (Kakor je na sodnem procesu leta 1947 izpovedal vojni zločinec Rainer, Nemci preseljevalnega načrta niso mogli izvršiti prav zaradi partizanstva, ki se je v nepričakovani meri razplamtelo na Gorenjskem. Torej je prav partizanstvo preprečilo, da ni med vojno postala Gorenjska germanizirana in »nemška za vselej«, kar so Nemci tako radi poudarjali in manifestirali celo s poštnimi žigi. Toda julij 1941 jim je prekrizal načrte, da bi ta »deutsch für immer« že med vojno uresničili s tem, da bi pregnali več kakor polo-

vico Slovencev in na Gorenjsko naselili Nemce ter tako dali Gorenjski nemški etnični pečat.)

Kutscherov Razglas od 28. julija 1941 še ni vseboval represalij nad Slovenci, dasi jih je že isti dan pripravil, kar je razvidno iz dokumenta, ki ga je 29. julija 1941 poslal Kutschera nemškimi političnim komisarjem v Radovljici, Kranju, Škofji Loki, v Kamniku in Litiji, poveljniku varnostne policije in varnostne službe (v 12 prepisih), poveljniku orožništva (v 5 prepisih), sodnemu svetniku Kurtu Messinerju pri političnem komisarju v Kranju, SS - šturmbanfirerju, vladnemu svetniku dr. Bauerju v Parkhotelu na Bledu in poveljniku 2. čete 181. rez. policijskega bataljona v Št. Vidu, kapetanu zaščitne policije Heinzu Hübnerju. V tem dopisu sporoča in naroča Kutschera:

»Komunistični elementi so izvršili, oziroma skušali izvršiti sabotažna dejanja na zasedenem ozemlju. Za sojenje teh elementov se postavi posebno sodišče.

Posebno sodišče sestavljajo: sodni svetnik dr. Kurt Messiner kot predsednik, SS šturmbanfirer vladni svetnik dr. Bauer in kapetan zaščitne policije Heinz Hübner kot člana.

Obtožnico pri tem posebnem sodišču zastopa eden izmed SS - firerjev, ki jih imenuje poveljnik varnostne policije pri šefu civilne uprave na zasedenem ozemlju Koroške in Kranjske.

Posebno sodišče zaseda po potrebi v kraju, ki ga določi predsednik.

O poteku razprave, o sodbi in njeni izvršitvi se sestavi zapisnik, ki mora vsebovati imena sodnikov, obsojencev in prič, na katerih izpovedi se obsodba oprira.

Razsodbe, s katerimi se izrekajo smrtne kazni, se dostavijo meni v odobritev.

Smrtna kazen se izvrši z ustrelitvijo, Eksekucijski oddelek sestavi rezervni policijski bataljon 181.

Pradržujem si pravico, določiti v posameznih primerih drugačno izvršitev smrtne kazni. — Kutschera.»

O nemškem reagiranju na prve partizanske akcije pričta tudi naslednji dokument, ukaz poveljstva orožniškega

Tako so nemški nacisti morili poštene slovenske rodoljube skozi dolga štiri leta

Foto Slavko Smolej

okrožja Kranj vsem orožniškim postajam v okrožju z dne 29. julija 1941 in ki govori o »navodilih za opravljane službe zaradi komunistične dejavnosti«:

»V zvezi z ukazom orožniškega poveljstva na Bledu z dne 28. 7. 1941, št. dnevnika 582/41.

Glede na sabotažne in napisne akcije ter napade na varnostne organe, ki so jih v zadnjem času izvršili komunisti, odredjam sledeče:

1. Obhode morata vršiti do preklica vsaj dva orožnika.
2. Poveljniki orožniških postaj morajo pri odpošiljanju obhodnih patrolj posvetiti posebno pažnjo stanju orožja, ki mora ustrezati namenu in biti takoj uporabljivo.
3. Orožniške postaje se opozarjajo, da morajo paziti, da se bo najstrožje nadzorovala prepoved izhoda, ki bo te dni objavljena, ter da se — zlasti proti sumljivim osebam — uporabi orožje.

Vse, kar se zve o komunistični dejavnosti, naj se mi takoj sporoči (če potrebno s kurirjem). — Poveljnik okrožnega orožništva.«

Tako reakcijo so pri Nemcih izzvale prve partizanske akcije v kamniškem okrožju. V tem času pa so se formirale že druge gorenjske partizanske čete. Dne 25. in 26. julija so v kranjskem okrožju ustanovili Tržiško in II. kranjsko četo pod Storžičem, I. kranjsko četo pa na Mohorju pri Joštu. Nad Besnico na Jelovici se je formirala Jelovška četa, v hribih nad Poljansko dolino pa Poljanska četa. Jeseniška četa, ki si je nadela ime Cankarjeva četa, se je formirala 31. julija 1941.

Jeseniška četa se je formirala iz partizanskih skupnic, ki so se junija in julija 1941 zbirale na Njivicah (Ajdinja), kjer se je zadrževal Jože Gregorčič, na Mirci, Frankič, na Obranci na Mežaklji in skupinica nad Koroško Belo. Neka manjša skupina je bila tudi nad Dovjem. Po sestanku 17. julija na Jelovici so te skupine dobile povelje od Gregorčiča, naj se pomaknejo na Mežakljo. Za zborna mesto so določili Obrnico. Na Obranci je Jože Gregorčič formiral četo, ki je štela 39 borcev, med njimi štiri borke. Komandir čete je postal Polde Stražišar, politični komisar pa France Potočnik. Oborožena je bila z 20 puškami, med njimi so bile tudi lovske, z nekaj pištolami in bombami. Še isti dan, ko je bila formirana, je zvečer skupina borcev pod vodstvom Jožeta Gregorčiča odšla na prvo akcijo. V noči od 31. julija na 1. av-

gusta 1941 je minirala cestni most pri Žirovnici. Z materialnim uspehom akcije Gregorčič ni bil zadovoljen in žal mu je bilo, da ni pripravil akcije na požig železniškega mostu v Mostah pri Žirovnici. Ta most je bil lesen. Prejšnjega železnega je porušila bivša jugoslovanska vojska 10. aprila 1941 popoldan. Na njegovo mesto so postavili Nemci most na traverzah, ki so ga podpirale lesene opore. Kljub temu, da Gregorčič in partizani s svojo prvo minersko akcijo niso bili zadovoljni, je imela moralni uspeh. Odjeknila je med ljudstvom in mu dopovedala, da partizani mislijo resno na boj proti okupatorju.

Jeloviška četa se je formirala že v drugi polovici junija 1941. Dne 26. julija 1941 je štela 11 ljudi, med katerimi je bila tudi ena tovarišica. Oborožena je bila s tremi puškami, 1 revolverjem, 1 pištolo in z osmimi bombami. Dne 28. in 29. julija so se ji pridružili delavci, ki so delali na cesti Kranj—Bled in delavci iz Begunj. Tako je številčno narasla na 25—30 mož, pušk pa je imela samo 10.

Tržiško - kranjska četa (Tržiška in 2. kranjska) se je ustanovila na Veliki poljani pod Storžičem iz štirih skupin: nakelske, dupeljske, Tržiško - križke in kranjske skupine. Štela je 65 borcev, ki so bili večinoma oboroženi. Poveljeval ji je Milorad Stošič.

Tako so bile konec julija 1941 na Gorenjskem formirane prve operativne partizanske edinice. Njihove akcije so vznemirile Nemce in jih zaposlile z bojem, da niso več utegnili misliti na svoje velikopotezne načrte, na germanizacijo Gorenjske z nasilnimi izselitvami Slovencev in naselitvami Nemcev. Uspel jim je le prvi val v začetku julija, konec julija pa so jih partizanske akcije prisilile, da so odložili množično izseljevanje na nedoločen čas, na čas, ko bodo pomirili Gorenjsko. Tiste dni so Nemci mislili, da bodo uničili partizanstvo že s prvim zamahom. Zato so zadnje dni julija pripravili prvo hajko na partizane in jo določili na 1. avgust 1941. Ta dan se je odigrala na Mežaklji prva partizanska bitka v Sloveniji in bili so jo partizani Jeseniške čete, sestavljene iz samih delavcev. Ta dan so slovenski partizani, ki so jih predstavljali jeseniški delavci, doživeli svoj ognjeni krst in ga zmagovito prestali. Ze ta bitka je Nemcem dopovedala, da so partizani neuničljiva sila.

(Dalje prihodnjič)

Mešani pevski zbor
DPD »Svobode«
Jesenice

Foto Mikelj Matevž

Plodno delo

DPD Svoboda
Toneta
Čufarja
na Jesenicah

Svobode in prosvetna društva na območju Gorjske imajo svoje občne zборе v tekočem mesecu. Večina društev se je nanje dobro pripravila. Tudi jeseniška Svoboda, ki nosi ime proletarskega književnika Toneta Čufarja, se je na občni zbor, ki bo 20. t. m., letos skrbno pripravila. Ker njeno dosedanje udejstvovanje nalog Svobod ni v celoti izpolnjevalo, hoče društvo v bodoče svoje delo razširiti na vsa področja, da to ne bo usmerjeno samo na delovanje sekcij, kakor igranje, plesanje narodnih plesov, muziciranje, petje itd.

Če pregledamo in ocenimo dosedanje delo Svobode Jesenice, moramo zabeležiti velike uspehe, ki so jih dosegle domala vse sekcije, vendar svoje osnovne naloge, oblikovati in vzgajati človeka, društvo ni izpolnilo v dovoljni meri. Bežen pregled dela po posameznih odsekih bi bil sledeč:

Godba na pihala, ki ima že poznano tradicijo in je daleč na okrog najštevilnejša (saj šteje nad 50 godbenikov) in najkvalitetnejša, ima veliko bodočnost v pomladitvi članov. Mladinci imajo med članstvom skoraj večino, kar je za perspektiven razvoj godbe izrednega pomena. Če bo uspelo dobiti godbi nove inštrumente, ki so nabavljeni na Češkem, bo v bližnji bodočnosti prva na listi naših godb na pihala. Tudi pevski odsek, v okviru katerega delujeta moški in mešani zbor, se vedno bolj uveljavlja. Predvsem napreduje mešani zbor, ki naštudira v vsaki sezoni po nekaj del z orkestrom jeseniške glasbene šole. Tako je naštudiral v minuli sezoni Gobčevo kantato „Osvoboditeljem“, ter dosegel z njo na vseh nastopih velik uspeh. Zbor, ki šteje v polni zasedbi 70 pevcev in pevk, bi bilo nujno pomladiti. Svojo tradicijo ima tudi likovna sekcija, ki obstoja na Jesenicah že

izza osvoboditve, Je maloštevilna, vendar ji je uspelo organizirati v minuli sezoni pod vodstvom akademskega slikarja prof. Piriha risarski tečaj, ki ga je obiskovalo nad 30 tečajnikov. Likovniki organizirajo letno tudi po najmanj eno samostojno razstavo. Dramska družina, ki se je združila z lutkovnim odsekom, je naštudirala v minuli sezoni nekaj dramskih in lutkovnih del. Kot noviteto je naštudirala dramska družina Golarjevo igro „Dva mlada para“, lutkovni odsek pa delo jeseniškega svobodaša Olaha „Zlatorog“. Vse predstave so bile dobro naštudirane. Za dramsko lutkovno družino je največji problem pomanjkanje igralcev. Večina članov tega odseka deluje istočasno tudi v drugih odsekih, ki imajo pogostejše vaje in nastope, kar naravno ovira delo dramsko - kulturnega odseka. Vsekakor bo treba misliti na pritegnitev novih članov, ki se bodo aktivno udeleževali samo v tem odseku. Med odseke, ki so za nas novost, spada ansambel narodnih plesov. Ta je bil ustanovljen pred leti in se pod vodstvom povabljenega strokovnjaka iz leta v leto izpopolnjuje. Za letošnjo sezono je naštudiral 6 novih narodnih plesov jugoslovanskih narodov, ki jih pleše z velikim uspehom v pristnih narodnih nošah. Ansambel je izvedel že vrsto gostovanj na Bledu, Golniku, v Mariboru, Celju, Polzeli, pa tudi na Breznici, Hrušici, Jesenicah in drugod. Po sestavu je ansambel mlad, dobro uvežban in je kos vsem plesom, ki jih pleše. K njegovemu neumornemu in kvalitetnemu delovanju bi bilo pripomniti le eno, to je pomanjkanje slovenskih narodnih plesov, ker doslej na vsakem nastopu prevladujejo plesi drugih naših narodov. Harmonikaški zbor ni uspel organizirati samostojnih nastopov in tudi ni dosegel predvi-

denih uspehov. Društvo je iz tega razloga razpro-
dalo društvene harmonike, ni pa ukinilo odse-
ka in imajo vsi člani zbora še naprej možnost
učenja harmonik. Sedanji zabavni orkester tudi
še ni na višini prejšnjega. Številen in kvaliteten
zabavni orkester je moralo društvo razpustiti, ker
je zašel na privatno linijo in se ni zavedal v do-
voljni meri, da je odsek Svobode. Sedanji, ki
nastopa v manjših zasedbah, je v tem oziru bolj-
ši, vendar se opaža tudi pri njemu privatne na-
stope z društvenimi inštrumenti. V sklopu Svo-
bode Jesenice deluje tudi ljudska univerza. V nje-
no področje spada organiziranje splošnih tedenskih
predavanj za članstvo in prebivalstvo Jesenic, ki
obsegajo gospodarske, družbene, politične, vzgojne
in podobne teme ter iz organiziranja jezikovnih in
strokovnih tečajev. Medtem ko za splošna tedenska
predavanja ni posebnega zanimanja, je za jezikov-
ne, kakor tečaj angleščine in nemščine ter stro-
kovne, kakor tečaj strojepisja in stenografije, iz-
redno veliko zanimanja, saj obiskuje te tečaje po
nekaj 100 tečajnikov z Jesenic in okolice.

Iz zgornjega opisa je posneti vsekakor pozitiv-
no delovanje večine odsekov, v katerih deluje
aktivno nad 250 članov. So sekcije, ki pokažejo

znake življenja le od časa do časa in zopet sek-
cije, ki delujejo redno in povsem pozitivno ter
končno sekcije, ki delujejo skoraj samostojno in
skušajo tu in tam društvo celo prerasti. Te izra-
žajo česče željo po osamosvojitvi, češ da bi se s tem
kvaliteta njihovih uprizoritev dvignila in da bi
pridobili na ta način tudi nove člane. Vse te pri-
krite in neprikrite želje škodujejo celoti dru-
štva, katerega ideal je razviti društvo kot celoto
na kulturno - političnem področju. Oblikovati in
vzgajati članstvo, skrbeti za moralno - politični
lik človeka, za sistematično programsko politiko
itd., bo poleg dosedanjega nova naloga jeseniške
Svobode.

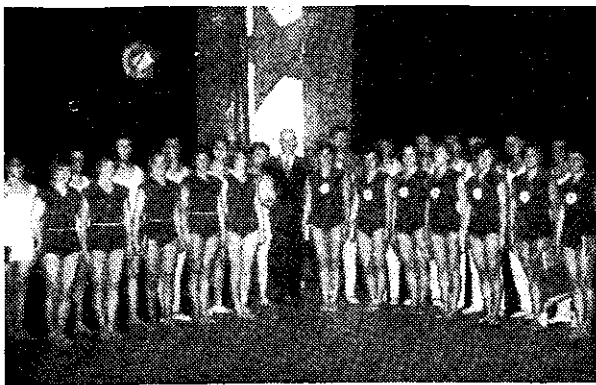
K. tem pripombam pa moramo dostaviti, da je
moralno etični nivo mnogih članov visok, da
imajo pozitiven vpliv na okolico in jih krasijo
vrline socialistične morale. Le-ti bodo morali pre-
nesti svoj lik na ostalo članstvo in preko član-
stva na ostale državljane, da bo društvo svojo
nalogo, vzgajati in izobraževati, doseglo. O vseh
teh nalogah bo razpravljal prihodnji občni zbor,
ki bo skušal biti prelomnica v delu društva in
doseči, da bo v bodoče najvažnejše delo izobra-
ževanje.

U. P.

Fizkultura in šport

Mladi železarji z Jesenic - zmagovalci v telovadnem dvoboju

Za telovadni dvoboj med mladimi telo-
vadci iz naše Železarnice in tovarne „Iskra“
Kranj je že dalj časa vladalo živahno zani-

Mladinski telovadni vrsti pred začetkom dvoboja
Foto Torkar

manje. To tekmovanje je bilo hkrati tudi
povratno, potem ko so sredi poletja naši
telovadci-mladinci uspešno premagali svoje
vrstnike v Kranju in zato prejeli v dar lepo
kristalno vazo.

Tekmovanje obeh telovadnih mladinskih
vrst je bilo v soboto, dne 27. 10. 1956 v
dvorani fizkulturnega doma na Jesenicah.
Prebivalci železarskih Jesenic so tokrat na-
polnili dvorano fizkulturnega doma, med
številnimi gosti pa so bili tudi pokrovitelj
tekmovanja, glavni direktor Železarnice Je-
senice, tov. Milan Kristan, predsednik ObLO
tov. Maks Dolinar, zastopniki športnih in
drugih organizacij, predstavniki mladinskih
organizacij iz Železarnice itd.

Predsednik mladinskega komiteja Železar-
ne Jesenice, tov. Horjak Franc je uvodoma
pozdravil mlade telovadce iz Kranja in z
Jesenic, nato pa se je začelo zanimivo tek-
movanje. Doseženi so bili naslednji rezultati:

Mladinci:

1. Šubic Tine, Železarna Jesenice 38,67 točk
2. Sotolšek Lado, „Iskra“, Kranj 38,05 „
3. Trampuž Lado, Žel. Jesenice 33,70 „

Mladinke:

1. Smolnikar Ada, Žel. Jesenice 37,50 točk

2. Vukič Mirjana, „Iskra“, Kranj	36,60	„
3. Vidmar Dita, Žel. Jesenice	33,75	„
Moška vrsta:		
1. Železarna Jesenice	161,02	točk
2. „Iskra“, Kranj	143,30	„
Ženska vrsta:		
1. „Iskra“, Jesenice	158,25	„
Skupaj:		
1. Železarna Jesenice	319,27	točk
2. „Iskra“, Kranj	301,90	„

Iz navedenih rezultatov je razvidno, da je mladinska vrsta naše Železarne zmagala z razliko 17,37 točk, kar je nedvomno lep uspeh za mlade Jeseničane. Po zaključnem

tekmovanju so bili objavljeni rezultati tekmovanja ter podeljena lepa darila. Povedati je treba, da je bilo tekmovanje res vzorno organizirano, zato pa imata največ zaslug tov. Antonič in Dolenc ter ostali člani TVD Partizana z Jesenic, ki so pripravili vse potrebno, da je tekmovanje med mladimi telovadci iz Kranja in z Jesenic potekalo kar najbolj uspešno.

Mladina železarskih Jesenic si nedvomno želi še več tekmovanj, saj imajo takšna tekmovanja veliko dobrih lastnosti. Na ta način se spoznavajo mladi delavci-proizvajalci iz različnih tovarn in industrijskih panog, poleg tega pa se utrjuje zdrav duh v zdravem telesu.

O. S.

Planine

naj
postanejo
bogata
last
delovnih
ljudi
in mladine

Vršič pozimi Foto Hikelj Matevž

Naš veličastni planinski svet je s svojo lepoto in pestrostjo zadovoljil in navdušil že lepo število ljubiteljev gora. Z izbranimi besedami pohvale in priznanja ne morejo prehoviti edinstvene veličine, lepote in bogastva naših gora vsi številni domači in tuji obiskovalci. Planiski zvezi Slovenije je uspelo v zadnjih letih izvesti za množično planinstvo in vrhunski alpinizem uspešno propagando ter mobilizacijo delovnih ljudi in mladine. K naglemu razvoju našega ljudskega planinstva in alpinizma so prav gotovo veliko pripomogla matična planinska društva in alpinistični odseki, ki združujejo nad 40.000 marljivih in požrtvovalnih planincev in alpinistov. Posebno delovna so planinska društva v delavskih revirjih in industrijskih centrih ter mestih, ki so tekom zadnjih let usmerila korake ljudi iz delavnic, pisarn, tovarn, rudnikov in šol tudi v planinski svet.

Kljub temu, da v jeseniški občini deluje šest matičnih planinskih društev s številnimi pionirskimi in mladinskimi planinskimi in alpinističnimi odseki, je zanimanje za planinski svet med našimi delovnimi ljudmi in mladino še vedno premajhno. Naš veličastni planinski svet bi moral postati bogata last delovnih ljudi in mladine. Na Jesenicah in na Javorniku je le malo sonca, malo svežega in zdravega zraka, pač pa veliko ropota, prahu in dima, zato je naloga nas vseh, da z najboljšimi prijemi usmerimo naše delovne ljudi in mladino v planine, pokazati jim moramo vse poti in na široko odpreti vrata, da bodo naša mladina in vsi delovni ljudje hiteli z neučakanimi koraki goram nasproti, ki hranijo toliko čudes, zanimivosti in znamenitosti, postati moramo ljubitelji gora.

Foto Slavko Smolej

*L*e nikar ne jočite za nami
lepše nam bo pasti,
če z rokami, stisnjenimi v pest
žalujete za nami